

UÇUŞU

BU SAYIMIZDA NELER VAR?

◆ Azerbaycan'da Enerji Endüstrisinin
Ülke Ekonomisine Etkisi
Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV

◆ Milli Edebiyat Dönemi Sanatçılarındaki
Milli Düşünce ve Eleştiri Anlayışı
Doç. Dr. Khuraman GADIMOVA

◆ 20. Yüzyılın Başlarında Türkçenin
Saflaşması Sürecinde Ömer Seyfettin'in Rolü
Dr. Aytan ABBASOVA

◆ İlime Adanmış Bir Ömür
Prof. Dr. Nesib Göyüşov:75
Prof. Dr. Vusala MUSALI

SAYI 24
2023

ESKİŞEHİR AZERBAJCANLILAR DERNEĞİ YAYINI

BU SAYIDA

ÜÇ ÇİZGİ DERGİSİ
Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği

Sayı 24 / Aralık 2022

Editör'den

Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV > 01

Azerbaycan'da Enerji Endüstrisinin Ülke Ekonomisine
Etkisi

Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV > 02

Milli Edebiyat Dönemi Sanatçılarında Milli Düşünce ve
Eleştiri Anlayışı

Doç. Dr. Khuraman GADIMOVA > 05

20. Yüzyılın Başlarında Türkçenin Saflaşması Sürecinde
Ömer Seyfettin'in Rolü

Dr. Aytan ABBASOVA > 10

Cengiz Aytmatov'un "Cemile" Eserinde Savaş ve İnsan

Aytan ISAYEVA > 15

Azerbaycan'da Pandomim Sanatı Üzerine Söyleşi
Gulgun ABBASBAYLI > 20

İlme Adanmış Bir Ömür- Prof. Dr. Nesib Göytüşov:75
Prof. Dr. Vusala MUSALI > 24

Azerbaycan Baklavası
Simuzar ALIZADA/Azerbaijan_kitchen_in_istanbul> 28

Sanayi Şehri- Sumgayıt
Abdullah MUSTAFALI> 29

Dernek Faaliyetleri
Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği > 30

AZERBAJYCAN PETROLÜ

Sahibi

Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği (ESAZDER) adına
Uzm. Ecz. Cavid AYDIN

Editör

Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV
Dr. Rza MAMMADOV

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sırac YAGUBOĞLU

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Ali ASKER
Prof. Dr. Makbule SABZİYEVA
Prof. Dr. Mehmet TOPAL
Prof. Dr. Nedim ÜNAL
Prof. Dr. Vusala MUSALI
Doç. Dr. Elshan BAGHIRZADEH
Doç. Dr. Ferzane DEVLETABADİ
Dr. Caner ACUNER
Dr. Öğr. Üy. Emrullah TÖREN
Dr. Öğr. Üy. Nazim MURADOV
Dr. Öğr. Üyesi Rovshan MAMMADOV
Dr. Öğr. Üyesi Ruşen RAMİZOĞLU
Av. Rovshan ZARBALİYEV
Erkan BURSALI
Günel AYDIN
Hikmet ELP

Basın ve Halklar İlişkiler

Aygün ÖZTÜRK

Reklam ve Pazarlama

Alper TAN
Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV
Javid AMIROV

Kapak ve Grafik Tasarımı

Elmin NACAFLI

Baskı

Anadolu Üniversitesi Matbaa

Yazışma adresi

Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği
Hoşnudiye mah. Vardar sok. 3/10
Tepebaşı / Eskişehir
www.esazder.com
uccizgidergisi@gmail.com

Yaygın süreli yayım. Üç ayda bir yayınlanır. Yayınlanan yazıların her türlü sorumluluğu yazarına aittir. Bütün hakları saklıdır. Tanıtım amaçlı alıntılar dışında izinsiz olarak hiçbir yolla iktibas edilemez ve çoğaltılamaz.

ISSN 2587-2141

Değerli Türklük, Çağdaşlık ve İslamiyet Yolcuları Dostlarımız!

Dergimizin 24. sayı ile karşınızda bulunmaktayız. Dergimiz alakanıza mahzar olduğu için çok mutlu ve gururluyuz. Dergimizin uzun ömürlü olması için yaptığınız katkılardan dolayı teşekkürlerimizi sunmayı bir borç biliriz. Varolun!

Bildiğiniz gibi, dergimizin her bir sayımı Azerbaycan'la ilgili önemli gün veya olaylara ithaf etmekteyiz. Dergimizin bu sayısı Azerbaycan Petrolü ile ilgilidir. Bilindiği üzere, ülke ekonomisinin kalkınması için enerji sektörünün önemi büyüktür, aynı zamanda ihracatta büyük pay sahibidir.

Dergimizin 24. Sayısının ithafına uygun olarak, ilk makalemiz Azerbaycan'daki enerji endüstrisi konu edilmektedir. Şahsım tarafından yazılan "Azerbaycan'da Enerji Endüstrisinin Ülke Ekonomisine Etkisi" başlıklı makalede petrol üretiminin tarihsel gelişimi anlatılmıştır. 1994 senesinde sağlanan Asrın Anlaşması'nın petrol stratejisi ve uluslararası ilişkilerin belirlenmesinde rolü anlatılmıştır. Ayrıca, Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) petrol ve gaz satışlarını yürüterek ülke ekonomisine döviz kazandırmaktadır. Enerji gelirleri sayesinde ülkenin diğer alanlarının gelişmesine imkan sağlanabilmektedir.

Doç.Dr. Khuraman GADIMOVA tarafından yazılan "Milli Edebiyat Dönemi Sanatçılarında Milli Düşünce ve Eleştiri Anlayışı" isimli makalede eleştirinin Türk edebiyatındaki katkılarından bahsedilmektedir.

Dr. Aytan ABBASOVA'nın kaleme aldığı "20. Yüzyılın Başlarında Türkçenin Saflaşması Sürecinde Ömer Seyfettin'in Rolü" makalede Ömer Seyfettin, dili bir milletin varlığının, gelişmesinin ve kendini ifade etmesinin ana unsuru olarak görülmüştür. Bir milletin ilim, sanat ve edebiyatının gelişmesinin ancak milli bir dile sahip olmasıyla mümkün olduğunu vurgulayarak asırlarla Arap ve fars dilinin etkisinde kalan Türk dilinin şimdi de Fransız dilinin etkisi ile saflık ve doğallığını kaybetmesinin üzüntüsü ifade edilmiştir. Ardından, Aytan ISAYEVA "Cengiz Aytmatov'un "Cemile" Eserinde Savaş ve İnsan" eseri üzerinden inceleme yapılarak, savaşın insan üzerinde ne gibi izler bıraktığı ve hayatı nasıl etkilediğini açıklamak amaçlanmıştır. Makalede Cengiz Aytmatov'un hayatı ve edebi kişiliği ile ilgili bilgi verilmiş, daha sonra "Cemile" eserinin analizi yapılarak savaş ve insan konusu ele alınmaktadır.

Azerbaycan'ın Onursal Sanatçısı, aktör Elman RAFIYEV ile Azerbaycan'da Pantomim Sanatı Üç Çizgi Dergisi olarak bir söyleşi gerçekleştirdik. Söyleşide pantomim sanatının özelliklerinden bahsedilmiştir. Daha sonra, Prof. Dr. Vusala MUSALI'nın kalem aldığı "İlime Adanmış Bir Ömür – Prof. Dr. Nesib Göyüşov: 75" isimli makalede Eserleriyle kendi ismini bilim camiasına duyurmuş olan doğubilimci Prof. Dr. Nesib Göyüşov'un akademik yaşamı kısaca anlatılmıştır. Yazılmış monografiler, çeviriler ve katalogların başlıkları verilmiştir.

Bu sayımızda da artık gelenek haline gelen, Azerbaycan yemeklerinden biri anlatılmış, Simuzar ALIZADA tarafından "Azerbaycan Baklavası" kaleme alınmıştır. Azerbaycan'da sanayinin gelişmesi ile önemi daha da artan Sumgayıt şehri, Abdullah MUSTAFALI tarafından "Sanayi Şehri: Sumgayıt" başlıklı makalesi ile tanıtılmaktadır. Sovyetler Birliği'nde kurulan bu sanayi şehri bağımsızlık sonrası önem kazanmıştır. Nüfusunun çoğunun gençlerden oluşan bu şehir sanayi alanında giderek gelişmektedir.

24. sayımızın hayırlı olmasını diler, emeği geçen herkese teşekkür ederiz. Dostlarımıza selamlarımı sunarak mesut ve bahtiyar bir hayat temenni ederim.

AZERBAJCAN'DA ENERJİ ENDÜSTRİSİNİN ÜLKE EKONOMİSİNE ETKİSİ

Fin. Uzm. Bakhtiyar GARAYEV

Eskişehir, Türkiye

bakhtiyar.garayev@gmail.com

Özet

Azerbaycan dünyada petrol ve gaz ihraç eden ülkelerden biridir. Petrol stratejisinin belirlenmesi, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin belirlenmesinde önemli rolü vardır. Siyasi ve ekonomik alanda ortaklık yapılan ülkelerle enerji güvenliğinin sağlanması açısından birbirinden farklı projeler hayat geçirilmiştir. 1994 senesinde imzalan Asrın Anlaşması'nın ülke ekonomisinin kalkınmasında büyük pay sahibi olduğu belirtilmektedir. Şahdeniz sahasının tespit edilmesi ülkenin enerji stratejisini daha da geliştirme imkânı sağlamıştır. Günümüzde, ülkenin enerji kaynaklarının büyük bir kısmının açık deniz alanlarında olduğu belirtilmiştir. Petrol ve gaz satışlarının Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) sayesinde yürütülmektedir. Bu şirket ülkenin enerji politikalarının uygulanması açısından mühim görevleri üstlenmiştir.

Çalışmanın amacı Azerbaycan'ın enerji endüstrisinin önemi belirtmek ve ülke ekonomisinin nasıl etkilediğini tahmin etmektir. Bunun için enerji sektörünün kısa tarihine bakılmış ve SOCAR'ın mali yapısı değerlendirilmiştir. İyi bir değerlendirmenin yapılması için mevcut literatür dikkate alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan Petrolü, SOCAR, Enerji, Ekonomi.

Azerbaycan'da Petrol Sektörünün Kısa Tarihi

Erken ortaçağ bilim adamlarının ve seyyahlarının eserlerinde Azerbaycan'da petrol üretimi ile ilgili bilgilerden defalarca bahsedilmiş ve bu sıra dışı ürünün büyük kazançlar sağladığı bildirilmiştir. Fakat o zamanlarda petrol, sadece tıbbi ve askeri amaçlar için ve yalnızca ev yakıtı olarak kullanılıyordu. Eski petrol çıkarma geleneklerine sahip olan Bakü şehri, sondaj, petrol çıkarma ve petrol arıtma alanlarında en yeni teknolojilerin icat edildiği ve ilk uygulandığı yer olarak bilinmektedir. Bu sektörün gelişmesi 1847 senesinde kuyudan petrol çıkarmak ile başladı. Balakhanı ve Bibiheybet sahaslarında petrol çıkarılmasıyla bu alan daha da gelişti. 1863 yılından Javad Malikov, Bakü'de modern bir gazyağı fabrikası kurdu, petrol arıtma tarihinde ilk damıtma işleminde buzdolapları kullanılmaya başladı(Pamir,2007).

Azerbaycan petrol sektörünün gelişim sürecini kısaca üç aşamaya bölebiliriz:

Çarlık Rusya'sı (1920 öncesi) - Bakü'de ilk petrol kuyusu açılmış, petrol endüstrisinin temeli koyulmuş ve çok fazla yabancı şirket bu alana girmiştir. 1905devrimi zamanı bir kriz yaşandı ve Azerbaycan- Ermenistan arasındaki çatışmalar nedeniyle sektörde anarşi meydana geldi, projeler askıya alındı. 1918 senesinde Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti bağımsızlık kazandığı zaman kriz ağırlaştı ve üretimdeki azalma 1920 senesine kadar devam etti(Gasimov,2007).

Sovyet dönemi(1920-1991) - Bu dönem, açık denizden petrolün elde edilmesiyle başlamıştır. II Dünya Savaşı'nda Azerbaycan petrolünün önemli hale gelmiştir. Bakü petrolü bu savaş zamanın Sovyetler'in ana petrol kaynağı olmuştur. Petrol ve petrol ürünleri esaslı sektöre yatırımlar yapıldığından Azerbaycan'da bu alanda gelişme yaşandı. Sermayenin %65'i savaş öncesi sektörün gelişmesine

harcanmıştır. Endüstriye yapılan toplam harcamaların %80'i petrol alanının payında düşmüştür(Oğan,2001).

Daşkesen, Mingeçevir, Sumgayıt, Şirvan, gibi yeni sanayi şehirleri kuruldu, Neftçala, Nahçıvan, Gazakh, Guba, Salyan, Hankendi ve diğer şehirlerde endüstrinin gelecekte daha da güçlenmesi için temeller atılmıştır. "Neft Daşları" (Petrol Taşları) kurularak bu alanda büyük ölçüde gelişmeler de bu dönemde gerçekleşmiştir. Açık denizde petrol rezervleri bulunduğundan karadaki üretimde azalma olmuştur. Aynı zamanda, karadaki kuyularda rezervle azalmış ve maliyetleri artmıştır. Eski teknolojilerin kullanımı da petrol üretiminde azalmaya neden olmuştur(Hacızade,2000).

Bağımsızlık sonrası(1991 sonrası) –Azerbaycan 1991 yılında bağımsızlığına kavuştu. 1994 yılında "Asrın Antlaşması" nın imzalanmasıyla birlikte birçok yeni projeler hayata geçirilmiştir. Yeni petrol ve gaz sahaları keşfedilmiştir. Petrol rezervlerinin 9/10 kısmı ise Hazar denizinde olduğu tespit edilmiştir. Bağımsızlık sonrası 1995 yılına kadar ekonomide gerileme sözkonusu olsa bile, Dünya Bankası ve IMF ile ortaklık yapıldı ve ekonomik yapılanma uygulandı. Bu politikalar 1996 yılından sonra ekonomik büyüme ile sonuçlandı.

Petrol Endüstrisinin Gelişimi ve Etkileri

Finansal kaynakların yeterince olmaması sebebiyle 1987-1997 yılları çerçevesinde kuyuların sayında azalma olmuştur. Çalışmalar sayesinde 377 milyon ton petrol potansiyeli belirlenmiştir(Hacızade,2000). Petrol sektörünün gelimini kısa şu şekilde özetlemek mümkündür Calilova,2015):

- 1.Petrol alanının gelişimi için yabancı sermaye akışı elde etmek;
- 2.2000 yılından sonra ülkede petrol üretiminin hızlandırılması;
- 3.Petrolün dünya pazarına ihracı ve özel marka yaratmak;
- 4.Yurtdışına açılan yeni doğal gaz ve petrol boru hatları;
- 5.Açık deniz petrol üretimindeki payı daha da artırmak;
- 6.Ülkenin petrol alanında en son teknoloji kullanmak;
- 7.Devlet Petrol Vakfı'nın kuruluşu;
- 8.Petrol ve doğal gaz gelirlerinin verimli kullanımı için politikalar uygulamak;
9. Yeni doğal gaz alanlarının tespit edilmesi.

Asrın Anlaşması ile "Azeri", "Çırac" ve "Güneşli" yataklarındaki rezervler ortak işlenmiştir. Bu proje diğer projeler için de temel oluşturmaktaydı. Anlaşma kapsamında, ABD, Türkiye, İngiltere, Norveç, Rusya ve S. Arabistan' dan 11 petrol işletmesi ile işbirliği başlandı(Rizvankızı,2005). Petrolü Azerbaycan'dan komşu ülkelere ve dünya pazarlarına taşınmasını sağlamak için üç ana petrol boru hattı mevcuttur. Bunlar, Bakü-Novorossisk, Bakü-Supsa ve Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hatlarıdır. Ayrıca, Trans Anadolu boru hattı (TANAP) ve Trans Adriyatik Boru Hattı (TAP) projelerinin de temeli atılmıştır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi Azerbaycan'ın petrol ve gaz sektörünü kapsar. SOCAR Azerbaycan topraklarında her türlü petrol ve doğal gaz araştırması yapma ve işleme, onları üretme, taşınması, uluslararası ve ulusal piyasalarda satım işlemlerini yapmakla yükümlüdür. Bu şirkete dâhil 1 adet doğal gaz ve petrol işleme tesisi, 3 adet üretim birimi, 1 enstitü, 1 platform fabrikası olmakla

23 tüzel kişi, 4 özel kişi olmakla kurumlarla faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda, başka alanlarda faaliyet gösteren firmalarda hisse senedi bulundurmaktadır(Aydın,2014).

Enerji endüstrisinin ülke ekonomisine ekonomik ve stratejik açıdan olumlu etkileri vardır. Ekonomik etkilerden bahsedildiğinde, denizden çıkarılan rezervlerin satışından elde edilen gelirle bütçeye döviz kazanılmıştır. Maaş ve sosyal alana harcanan ödemeler de zamanında yatırılmıştır. Bazı araştırmalara göre, Azerbaycan'daki petrol rezervlerinin potansiyeli 70 sene olarak belirtilmiştir(Ahmadzade,2022).

Sonuç

Azerbaycan'da enerji alanında politikaların uygulanması ülke ekonomisini hızla geliştirmiş ve refah düzeyini yükseltmiştir. Petrol stratejisine uygun olan kararlar ile sürdürülebilir ekonomik büyüme amaçlanmıştır. Ülkede petrol sektörü önemli bir paya sahip olduğundan politika ve yasalarda düzenlemeler gerekmektedir. Üretim alanında standartları karşılayan en son teknolojiler kullanılmalıdır. Petrol ve gaz ihracından elde edilen gelirleri sayesinde diğer alanlara yatırım yapılmalı, tarım, ticaret ve diğer sanayi sektörlerinin çeşitliliğinde hızlandırılma yapılmalıdır. Petrol ve doğal gaz gelirleri verimli kullanılmalı ve uzun dönemde karlı projeler uygulanmalıdır. Ayrıca, üretim zamanı ortaya çıkabilecek kirliliğe de dikkat edilmelidir. Enerji alanlarında petrol ve gaz dışında alternatif enerji üretiminde faydalanmak gerekmektedir.

Ayrıca, COVID-19 salgını petrol fiyatlarını olumsuz etkilemiş ve Azerbaycan ekonomisine, SOCAR'a gelirlerinde negatif bir etkiye neden olduğunu söyleyebiliriz. Ülke ekonomisinin doğal rezervlerden çok fazla bağımlı olduğunu dikkata alarsan fiyatlardaki düşüş ülke ekonomisi için çok riskli olduğu görülmektedir. Bu nedenle de, benzer krizlerden ve "Hollanda Sendromu" gibi durumlarla karşılaşılması için petrol ve gaz kaynaklarından elde edilen gelirlerin bu alanların dışındaki sektörlerle harcanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Ahmadzade, J. (2022). Yüksek Lisans Tezi. *AZERBAYCAN EKONOMİSİNDE PETROL SEKTÖRÜNÜN YERİ VE SOCAR'IN FİNANSAL PERFORMANSI*. Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Aydın, Ü. (2014). *"Avrupa Birliği'nin Enerji Politikaları: Bakü Petrollerinin Lojistik Boyutu"*. Bakü: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Calilova, E. (2015). Azerbaycan'ın Petrol Endüstrisi ve Gelişim Aşamaları. . *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bakü: Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi Yüksek Lisans Merkezi.
- Gasimov, T. (2007). Azerbaycan Petrol Sektöründe Yabancı Sermayenin Yeri ve Petrol Gelirlerinin Bütçeye Etkisi. *Yayınlanmış Lise Tez*. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hacızade, E. (2000). *Azerbaycan'ın Karada Petrol ve Gaz Kompleksinde Ekonomik Reformlar ve Verimlilik Sorunları*. Bakü: Bilim Yayınevi.
- Oğan, S. (2001). "Azerbaycan'ın Tanımlanamayan Ekonomisi ve Türkiye ile Ekonomik İlişkileri". *Azerbaycan Özel, ASAM Avrasya Dosyası, 7(1)*, 56-85. Ankara.
- Pamir, N. (2007). Dünyada Döner Matkapla Açılan İlk Kuyunun Hikayesi. *Bütün Dünya Dergisi*, 51.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ SANATÇILARINDA MİLLİ DÜŞÜNCE VE ELEŞTİRİ ANLAYIŞI

Doç.Dr. Khuraman GADIMOVA

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Bakü

Özet

Milli edebiyat dönemi Türk edebiyatında Türkçü anlayışın belirgin olarak yerleştiği bir dönemdir. 19.yy'da Osmanlı Devleti aydınlarında gelişen Türkçü anlayış yeni kurulan Türk devletinin temel unsuru olmuştur. Milli edebiyat dönemi ulusal edebiyat anlayışının oluşmasında itici güç olmuştur. Özellikle Ziya Gökalp Türk milliyetçiliğinin teorisyenlerinden biri olarak kabul etmektedir. Yakup Kadri inkılap edebiyatının öncülerinden olarak yer almaktadır. Reşat Nuri Anadolu hayatının Türk edebiyatına yerleşmesinde önemli yer tutmaktadır. Yazarların Türk edebiyatına kazandırdıkları eserler yanında eleştirinin Türk edebiyatında bir tür olarak yer almasında katkıları olmuştur. Eleştiride milli ve toplumsallık esas alınmıştır. Sanatçılar hece aruz, dilin sadeleşmesi, edebiyatın milliliği konusunda tartışmışlardır. Divan edebiyatının merkeze alındığı tartışmalara milli edebiyat sanatçıları da katılmıştır.

Anahtar kelimeler: Milli edebiyat, Türkçülük, Ziya Gökalp, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Giriş

Milli edebiyat dönemi yeni kurulan Türk devletinin ulusal kültürün oluşmasında etkili olmuştur. Osmanlı imparatorluğunun parçalanması üzerine devleti dağılmaktan korumak için ortaya atılan düşüncelerden biri olan Türkçülük düşüncesi milli devlet anlayışını destekleyen önemli dayanaklardan olmuştur. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum edebi anlayışı da doğrudan etkilemiş çoğu edebi eser bu anlayışı merkeze oturan temaları işlemiş ve ülkenin bu hale gelmesinden sorumlu olarak görülen Osmanlı zihniyetine karşı oluşan tepki edebiyatta da etkili olarak Divan edebiyatıyla birlikte geçmiş edebiyata büyük bir tepki olmuştur. Ziya Gökalp, Reşat Nuri Güntekin ve Yakup Kadri dönemin önde gelen sanatçılarındandır.

Ziya Gökalp

Türk milliyetçiliğinin fikir babası olarak kabul edilen Gökalp Yeni Lisan makalesiyle Türkçüyle ilgili yeni bir dönemeç oluşturanlardan biri olmuştur. Türk edebiyatıyla ilgili değerlendirmelerinde kültürün altını çizen ancak geçiş dönemlerinde eskinin köklü bir değişime uğraması gerektiğini söyleyen yazar keskin kırılmaların geçiş dönemlerinde meşru olduğunu savunmaktadır.

Gökalp eleştiriyle ilgili şunları söylemektedir: “İbda devresinde tarihle alakayı kesmek, teceddüt zamanında eski kıymetleri gayzla baltalamak lazımdır. Bu feyizli sekir halidir ki geçer ve her ihtilalin, her inkılabın, her teceddüdün zaruri yıkıcılık safhasından mürura tabidir. Bundan korkmayalım çünkü marazi değil, arizidir. Yapmak için yıkmak dünyada da en meşru keyfiyettir.” Sanatçı divan edebiyatının belki de yok sayılmasını yeni devletin edebiyatının oluşması için gerekli olduğunu söyleyerek sert bir dönüşümü savunmaktadır.

Bununla birlikte dille ilgili düşüncelerinde bu kadar keskin davranmamaktadır. Ziya Gökalp “Türkçülüğün Tarihi” adlı yazısında dilde tasfiyecilik anlayışına ve tasfiyecilere dair düşüncelerini ortaya koymuştur. Gökalp’in tasfiyecileri eleştirdiği temel noktalardan birisi eski dillerden, kullanılmayan, unutulmaya yüz tutmuş kelimeleri dile sokmaya çalışmalarıdır. Halkın kullanmakta olduğu dilde karşılığı olan kelime bulunmuyorsa, o zaman mevcut dillere bakılması gerektiğini belirtir.*

1911’de Ali Canip ve Ömer Seyfettin liderliğinde Genç Kalemler’e destek vererek “dilde ve edebiyatta millî benliğe dönüş” felsefesini benimsediğini göstermiştir. Edebiyatı millî bilinci aşlamak olarak görmüş, Türkçülük üzerine fazlaca durmuş ve bu düşüncesini özellikle düzyazılarında dile

* Gökalp, 1923: 359-361

getirmiştir. “Türkçülüğün birinci işi, (devlet), (ümme), (millet) kelimelerinin farklarını meydana koymak oldu. Devlet tabiiyette, (ümme) dinde, millet harsta müşterek olan fertlerin mecmuudur. Bu suretle bizim, Türkiye devletine, İslâm ümmetine, Türk milletine mensup olduğumuz anlaşıldı. İçtimaiyat ‘ilmi bize tam cemiyetin milletten ‘ibaret olduğunu, milletin de ‘aynı harsa malik fertlerin mecmuu bulunduğunu gösterdi. O hâlde bizim de milletimizin hududu ne devletin, ne ümmetin, ne de ‘ırkın hudutlarıyla mahdut değildi. Millet, bu zümrelerden büsbütün başka bir şeydi; yani harsı bir zümreden ‘ibaretti. Harsın zahir ‘alâmetleri ise (lisan)la (din) olduğu için, milletimizin Türkçe konuşan Müslümanlardan mürekkep olduğu meydana çıktı. Türkçülerin ‘ilmi usullerle vasil olduğu bu tarifi, Anadolu köyleri ‘eserlerinden biri millî selikalarıyla bulmuştur. Çünkü bu saf köylüler millettaşlarını (dili dilime uyan, dini dinme uyan) formülüyle tarif ediyorlardı. Türkçülük milletin tarifini yapınca, Anadolu’dan ‘itibaren bütün Azerbaycanlıların, Kırmınlıların, Kazanlıların, Türkmenlerin, Sartların, Özbeklerin, Kırgızların, Kaşgarlıların ile ahirini bizim gibi Türkçe konuştuğunu ve bizim gibi Müslüman olduğunu nazara alarak bunların hepsini Türk milletinde dâhil addetti yalnız bu muhtelif Türk şubeleri birbirinden uzak oldukları için, yazı lisanları ve edebiyatları müşterek değildi. O hâlde, her şeyden evvel, İstanbul’da halk tarafından konuşulan Türkçeyi ve bu Türkçeye istinaden teşekkül edecek edebiyatı bütün bu Türk şubelerine kabul ettirmek lâzım geliyordu. Bu fikir, muhtelif Türk şubelerine mensup münevverler tarafından kabul edildiği için, Türkçülüğün ilk şîarı oldu.”[†]

Gökalp İstanbul Türkçesinin Türk dünyası için esas olması gerektiğini böylece Türklerin bir araya gelebileceğini savunuyordu.

Gökalp’in Türklük düşüncesinde Batının Hristiyan sömürgeci anlayışına karşı yüksek bir tepki de vardır.

İngiliz gasp etti Sultan Osman’ı,
Bununla tutacak Hint’i, ‘Ammân’ı,
İslâmlık tanıdı kimdir düşmanı,
Çok geçmez ki me’sûd bir ân olacak:
Düşmandan öc alan Kur’ân olacak![‡]

Turan’ı hayata bağlayan bir sevgili, bir ülkü olarak anlattığı birçok şiirinde
Ziya Gökalp; bu ülküsünü kendisine güç olarak, umut olarak algılamıştır.

Cânân kim, o, bir gözlere görünmez perî,
Bir Ay’dır ki gönüllerde parlar izleri;
Gökyüzünde arar iken ben o dilberi,
Onu, gökte değil, yerde: Turân’da buldum.[§]

Turan ülküsüne emek veren Mehmet Emin Yurdakul’a hediye ettiği Kızılelma adlı kitabında “Ey Turan yalvacı” diye hitap ederek şu şiiri ithaf etmiş, onu bir peygamber olarak görmüştür. O hâlde Ziya Gökalp’a göre Turan, kutsal bir yoldur ve yolda da yoldaş olarak Yurdakul’u görmüştür.^{**}

Altay’a çıkararak Tanrı’ya eren,
Oğuz Han ağzından yasa’yı deren,
Erfil’in sazını alıp getiren,
Kavmine hem kitap, hem rubâb veren,
Ey Turân Yalva’cı, size bir bâğbân,

[†] Ziya Gökalp, 1918: 482 Ziya Gökalp Külliyyatı-I Şiirler ve Halk Masalları, (Haz: Fevziye Abdullah Tansel), Ankara: TTK Yayınları, 1989.

[‡] Ziya Gökalp, 1989: 90

[§] Ziya Gökalp, 1989: 61-62

^{**} “Turan Ülküsü Etrafında Şiirlerini Yazan Şair: Ziya Gökalp’in Şiirlerine İdeolojik Bakış İsmail Turan TÜRK DİLİ TEMMUZ 2019, s 66

Bu Kızılelma'yı eder armağan! ††

“Turan” ölküsünü sadece “Turan” ile değil, “Büyük Emel”, “Büyük İş”, “Kızılelma” ve “Türk Yasası” gibi kavramlarla açıklamaya çalışmış ve şiirlerini de bu çerçevede yazmıştır.

Reşat Nuri Güntekin

Milli edebiyat dönemi ve Cumhuriyet döneminin etkili yazarlarından olan Reşat Nuri Anadolu'yu merkeze alan eserleriyle ulusal edebiyat anlayışına hizmet etmiştir.

Reşat Nuri, eleştirmenin hangi özellikleri taşıması gerektiğini açıklamaktadır. Ona göre “ İyi bir sanat terbiyesine sahip olmalı, belli bir zevki olmalı, eserin kendisinde bıraktığı izlenimleri yorumlayabilmek için de sanat bilgisiyyle donanmış, gerçekçi ve tahlilci bir kafa yapısı bulunmalıdır.”**

Reşat Nuri “ İyi bir sanat terbiyesine sahip olmalı, belli bir zevki olmalı, eserin kendisinde bıraktığı izlenimleri yorumlayabilmek için de sanat bilgisiyyle donanmış gerçekçi ve tahlilci kafa yapısı bulunmalıdır.”§§ Eleştirmen için belli bir sanatsal zevk ve bilgi yeterliğinin olması gerektiğini savunmuştur.

Reşat Nuri, Milli Edebiyat Mecmuası'nda Milli Edebiyat hakkında makalesi yayımlanır. Reşat Nuri edebiyat çevrelerinde önceki tartışmaların eski edebiyat yeni edebiyat arasında olduğunu şimdiki tartışmalarınsa milli edebiyat içinde döndüğünü ifade etmektedir.

Tartışmalardan biri “vezin ve lisan meselesidir”. Hece uzak geçmişin aruz ise daha yakın geçmişin veznidir. Aruz Türk edebiyatına zorla girmiş denilse de sonuçta altı yüz edebiyatta etkili olmuştur. Nuri'ye göre “ Aruz kelimelerin, harflerin mesamelerine nüfuz ederek onları hafif, ağır, uçucu yahut sürüklenen, çırpınan, nefes alan zihayat hareketlerle canlandırarak, kalbimizin darabanlarıyla onların revîşi arasında bir ahenk kurarak bir nevi musiki vücuda getirmiştir. Hatta onun ahengi, konuşma dilimize bile tesir etmiştir. Güzel Türkçeyi en güzel söyleyenler, onun kelimelerin, cümlelerin nescine koyduğu gizli musikiyi bilmeyerek takip etmektedirler. Hece de zamanla büyük üstatların elinde işlenerek belli bir ahenk kazanabilir.” Sanatçı doğrudan aruz veznine karşı çıkmazken heceyi desteklemektedir. Sanatçının başarısıyla hece vezninin de başarılı eserler ortaya koyacağını iddia etmiştir.

Lisan meselesi “Parlak tantanalı üslubun hayatı artık bitmiştir. Bundan sonra üslup bütün hususiyetini ifade ettiği fikirlerin tabiatından alacak ve söz için söz devri bir daha avdet etmeyecektir. Bence istikbalin lisanı, bütün güzelliğini ancak ince ve hassas haletiruhiyyeleri ifade ederken gösteren tekellüm lisanımıza müşabih, maneviyatımızı en ince tafsilatı, en uçucu renkleriyle tercüme edecek canlı, seri bir lisan olacaktır.” ***

Yazar, süslü dilin itibar görmediğini artık ne söylenildiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

İlham: “Sanatkâr tamamıyla serbest olmalı, tasnif etmek, neticeye varmak gibi adi mantığı mülahazattan, ilhamını falan veya filan memleketten, falan veya filan sanattan almak veya almamak gibi kaidemsi endişelerden arî kalmadı. Ta ki ruhumuz gayri şuuri zenginliklerine birbirini ifşa etmek imkânını verebilsin. Aksi hal, ruhumuzun asli maneviyatını tanımayarak, bir kaideyi takip bir maksada hizmet ederek şiir yazmak göre göre kendini yubusete ve akamete mahkûm etmek demektir. Bir İstanbulludan bir deve şiiri isteyiniz. Zavallı devenin resmini belki kendini görmüştür. Onun hakkında biraz da malumatı vardır. Şu halde kendini zorlaya zorlaya yazabileceği şey develerin yanık çöllerde sırtlarını tümseklerle melül ve mütevekkil gittiklerini, baygın, kara gözlerini badiye kızlarının öptüğünü söylemekten ibaret olacak... Hâlbuki bir badiye çocuğunun ruhunda ona dair doğduğu günden beri birikmiş ne hesapsız hayaller, hatıralar, tahassüsler vardır.

Bütün bu sebepleri göz önüne alarak düşünüyorum ki mazi garibimizi bir gurbet ve menfa hayatı sayarak eski iller ve zamanlar daussılasını çekenler yanılıyorlar. Zevklerine değil, çünkü bundan güzel

†† Ziya Gökalp, 1989: 316

** Reşat Nuri, Tenkitten Ne Bekliyoruz?”, Dersaadet Gazetesi, nr 10, 17 Temmuz 1920

§§ Reşat Nuri, “ Tenkitlerden Ne Bekliyoruz-“?” Dersaadet Gazetesi, nr 10, 17 Temmuz 1920

*** Ercilasun, BİLGE, II.Meşrutiyet Döneminde Tenkit, s.134

bir egzotik edebiyat çıkabilir. Fakat edebiyatın ancak zamanlar ve mesafeler ötesinden ilhamını almak şartıyla milli olacağını iddiada”^{†††}.

Açıklamalarında “kökleşmiş ve mümkün merteye billurlaşmış bir sanat zevki ile teknik bilginin eleştirisi için gerekli olduğunu söyler ve eleştiriyi “ bir eserin mutlak kıymetini gösteren bir terazi değildir” diyerek eleştirinin mutlaklaştırılmayacağını ifade etmiştir.

“Herkesin başka bir kafası, başka sınırları, başka görgüleri olduğunu teslim ettiğimiz halde neticelerin az çok birbirinden ayrı olmasını da kabul etmemiz” eleştirisi için bunu doğal görmemiz gerektiğini ifade eder. Eleştirel farklılığı zenginlik olarak gören R.Nuri, beğeniler bakımından farklılıkları işin doğasına uygun bulmakla beraber bu yaklaşımın, her eline kalem alanın eleştirisi yapabileceği anlamına gelmediğini, eleştirmenin iyi bir sanat terbiyesiyle billurlaşmış bir beğeniye, birikime ve tahlilci bir kafaya sahip olmasını zorunluk olarak belirtir^{†††}.

Türk edebiyatında eleştirinin Hippolytne Taine'nin eleştirisi dışında yeni güzel sanatlara yönelenler olduğunu ifade etmektedir. Taine'nin sanat eserinin ırk, zaman ve çevre denen iç sebebin etkisi altında doğduğunu belirttiğini ancak tecrübi psikolojiye dayanan yeni bir eleştirisi anlayışından söz etmekte, bunların Taine'nin nazariyesini fazla objektif-afaki kalmakla eleştirdiklerinden söz etmektedir.^{§§§}

Yakup Kadri

Sanatın ilham olduğunu söyleyen Yakup Kadri,“ Bize söyleyen şair değildir, biz şairi söyletiriz. Çünkü şair, tabiat gibidir. Kendisinde gizlenmiş servet ve güzellik hazinesini ancak onu keşfetmesini bilenlere verir. Bir eser-i sanatın anlaşılmasında, duyulmasında amil olan şeyi onu yapanın dehasından ziyade onu seyredenin hadis ve ferasetinde aramak lazım gelir. Bu itibar ile denilebilir ki bir şaheserin tekevvününde mütemadi rolü oynayan avamilerin en mühimi ammenin ruhu, ammenin irfanıdır. 16-17.yy'da Shakespeare'nin Macbeth' bugünkü Macbeth değil miydi? Neden bunun layemut bir eser olduğunu anlamak için iki asırlık, üç asırlık bir zamanın geçmesi lazım geldi? Kadim Latin şiiri Horatius'un dediği vechile acaba edebi eserler de bazı şaraplar gibi eskidikçe mi iyileşirler? Şüphesiz ki hayır! Shakespeare'in tiyatrosu bütün o mehabetli ve ulvi niyetiyle insanların valihü hayran gözleri önünde tamamen tecessüs edebilmek için uyanık bir amme şuurunun kendi üzerine berrak bir fecir aydınlığı halinde inikâsını bekledi. Bu fecir aydınlığı o devasa eser-i sanatı meydana çıkardığı günden beri Shakespeare aşıklığı bütün medeniyet aleminde, rahipleri, fedailerini olan yeni bir dindir.”

Yazar eserin kıymet kazanmasında halkın sanat düzeyinin belirli olacağını ifade etmektedir. Halkın kültürel düzeyinin yükselmesiyle sanatın da değeri artacaktır.

“ Horatius meydan-ı intişara çıkan eserine “ Haydi git, sen artık benim değilsin!” diye hitap eder. Muasır Frenk şairlerden biri kendisi için “Ben suya taş atan adamım” diyor. Buradaki sudan maksat ammenin ruhu değil midir? Şiar bir havuz kenarında eğlenen bir çocuk gibi, bu suya taşlar atıyor ve her taş, kendi sıklet ve cesametine göre birtakım halkalar açarak ve sesler çıkararak suyun dibine dalıyor.

Ey Türk şairi! Senin taş attığın yer ise hiç dalgalanmayan ve hiç ses vermeyen karanlık ve ıssız bir boşluktur. **** Yakup Kadri, Fransız edebiyatının eleştirisiyle ortaya çıktığını söyler ve genç şairlere kalemlerinden önce ruhlarını yontmalarını bunu da ancak tenkitle ve incelemeye yapabileceklerini öğütler^{††††}.

Cumhuriyetin ilanından sonra gelişen ve yine yoğun milli intibalar taşıyan Türk edebiyatı kendini ifade etmiştir. Bir görüşe göre Yedi Meşalecilerin “Yazılarımızda ne dünün mızımız ve soluk izlerini, ne

^{†††} Ercilasun, BİLGE, II.Meşrutiyet Döneminde Tenkit, s.135

^{†††} Dersaadet Gazetesi, nr.10, 17; 1724 Temmuz 1336/ 1920, Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri , Haz: Kemal Yavuz ,İstanbul 1976, s 304-312

^{§§§} Zamanın Ruhuve Tiyatro I, Zaman gazetesi, nr 221 16 Temmuz 1334/1918, Yavuz, s 50-54

^{****} Piyale, 1928, Ahmet Haşim, Bütün Şiirleri Piyale Göl Saatleri Diğer Şiirleri, hzl.İ.Enginün Z.Keirman,İstanbul, Dergâh, 6b, 2003, s 75-76

^{††††} Yakup Kadri, Bir Şair Nail Yetişir?, İkdam, nr 9019,25 Nisan 1922, s 2

son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız”^{****}. Cümleleriyle mevcut edebiyattan bıkmış^{ssss}ın anlatıldığı 1928 tarihli Yedi Meşale Mukaddime’sine kadar bir görüşe göre Milli Mücadelenin kahramanı, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk’ün ölümü ve İkinci Dünya Savaşı’nın şekillendirdiği yeni bir dünya düzenini yansıtan edebiyat faaliyetlerinin başladığı 1938-1939’a kadar devam eden bir başka edebiyat başlar. Belirtildiği gibi bu edebiyatı yapan şartların bir kısmı önceki sanat devresinden devralınmıştır. Ancak buna İstiklal Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk Anadolu insanı ve Anadolu romantizmi dile getirilmiştir. Ancak milliyetçilik hareketinin bir nihai misyonu olan bağımsız bir devletin kurulması ve pekiştirilmesi kendine özgü edebiyatın oluşturulabilmesi için yaşadığı süreci yansıtan bir edebiyat hareketi meydana getirmesi gerekir. Judanis bu konuda” “ Bir milletin millet olabilmesi için iki şeye ihtiyacı vardır: Sınırlarını genişletmek ve kendi edebiyatını yaratmak... Millet, sadece fiziksel sınırlarını değil aynı zamanda zihinsel sınırlarını da genişletmek zorundadır ^{*****}. Bu Yeni lisan hareketi ile gerçekleşmiştir^{****†}.

Yakup Kadri milli devletin ancak milli edebiyat anlayışıyla kurulacağını ifade etmiş ve eleştirilerini de bu çerçevede yapmıştır.

Sonuç

Milli edebiyat dönemi ulusal edebiyatın oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Sanatçıların Tanzimat’la başlayan Divan ve yeni edebiyat anlayışları etrafında dönen tartışmalara değindiği görülmekle beraber asıl gündemi belirleyen dil ve ulusal edebiyat anlayışı olmuştur. Balkan Savaşlarından sonra güçlenen Türk milliyetçiliği toplumsal faydayı esas alan milli edebiyatı ortaya çıkarmıştır. Osmanlı’nın parçalanmasıyla kalan Anadolu topraklarına yönelişi esas alan Milli edebiyat anlayışında eleştiri daha çok edebiyatın gelişmesi için faydalı bir unsur olarak ele alınmıştır. Ziya Gökalp eleştirisini millilik ve milli lisanın oluşmasına, Yakup Kadri inkılap edebiyatına öncelik verirken Reşat Nuri doğrudan edebi eleştirinin üzerinde durmuş ve eleştiride farklılık olabileceğini savunmuştur.

Kaynakça

Dersaadet Gazetesi,(1920). nr.10, 17; 1724 Temmuz 1336.

Emiroğlu, Ö.,(2001) Türkiye’de Edebiyat Toplulukları, Warsaw.

Enginün, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Türk Dili(Çağdaş Türk Şiiri Özel Sayısı

Ercilasun, BİLGE, II. Meşrutiyet Döneminde Tenkit,

Jusdanis, G. (1998) Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür, Metis Yay, İstanbul,

Piyale,(1928). Ahmet Haşim, Bütün Şiirleri Piyale Göl Saatleri Diğer Şiirleri, hzl.İ.Enginün Z.Keirman,İstanbul, Dergâh, 6b

Reşat Nuri Güntekin’in Tiyatro ile İlgili Makaleleri, Haz: Kemal Yavuz, İstanbul 1976

Yakup, K.,(1922). Bir Şair Nasıl Yetişir?, İkdam, nr 9019,25 Nisan

Korkmaz, R., (2012). Yeni Türk Edebiyatı, Ankara, Grafiker Yay

Zamanın Ruhuve Tiyatro I, Zaman gazetesi, nr 221 16 Temmuz 1334/1918.

^{****} Emiroğlu,Öztürk, Türkiye’de Edebiyat Toplulukları, Warsaw. 2001,s. 91

^{ssss} Enginün, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Türk Dili(Çağdaş Türk Şiiri Özel Sayısı, s. 481-482

^{*****} Jusdanis, G. Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür, 1998, Metis Yay, İstanbul, 76

^{****†} Yeni Türk Edebiyatı, ramazan Korkmaz, 2012, ankara , grafiker Yay, s 202

20. YÜZYILIN BAŞLARINDA TÜRKÇENİN SAFLAŞMASI SÜRECİNDE ÖMER SEYFETTİN'İN ROLÜ

Dr. Aytan ABBASOVA

ORCID: 0000-0003-3799-8794

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Bakü

ayten.abbasova@list.ru

19. yüzyılın sonundan itibaren temelleri derinden sarsılmaya başlayan Osmanlı İmparatorluğu büyük emperyalist devletlerin – İngiltere, Fransa, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'nın bölgeye iddialarının artması ile daha da zayıflamıştı. Siyasi, askeri, mali ve sosyal alanlarda birçok ıslahatlar yapılmasına rağmen istenilen toparlanmalar gerçekleştirilemedi. Sosyo-politik durumun oldukça karışık olduğu bu dönemde edebi ve kültürel hayatta da hareketlilik kendini göstermekte idi. Tanzimat döneminden itibaren Türk edebiyatında ciddi modernleşme ve yenilenme akımları olmuştur. Bu dönemde Türkiye’de edebi ve kültürel alanda köklü değişiklikler yapmayı başaran yetenekli yeni bir nesil oluşmakta idi. Bu gençler Türkçeyi sadeleştirmek, edebiyatı millileştirmek ve Türk edebiyatını mümkün olduğu kadar geniş kitlelere ulaştırmak için ciddi çaba sarf etmekte idiler. Ancak 20. yüzyılın başlarında Türkçenin sadeleşmesi sürecinde en büyük ve tesirli adımı “Yeni Lisancılar” attılar.

1911 yılında Selânik'te basılan “Genç Kalemler” dergisinin etrafında toplanan Yeni Lisancılar Türkiye’de ilk defa “Millî Edebiyat” adlı bir kavram seslendirmekte idiler. Bu dönemde ayrı-ayrı edebi şahsiyetler tarafından gündeme gelmiş olmasına rağmen dil ve edebiyat problemi Milli edebiyat akımının üyeleri tarafından ilk kez bu kadar sistemli ve altyapılı olarak ele alınmağa, sorgulanmaya ve incelenmeye başlamıştı. Bu dönemde ayrı-ayrı edebi simaların verdiyi büyük çabalar, çetin mücadeleler ve yapılan kıyasıya tartışmalar sonuçsuz kalmadı. Açıkça söylemek mümkün ki, 20.yüzyılın başlarında oluşan sade Türkçe ve bu Türkçeyle vücuda gelen edebiyat örnekleri Yeni lisancıların verdiği mücadelenin tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Bu yolda mücadele veren edebiyatçılar halka yönelerek millî edebiyatın milli dil ve milli anlayışla vücuda geleceğine yürekten inanmakta idiler. Bu dönemde İbrahim Şinasi'nin, Süleyman Paşanın, Ziya Paşanın dil ile ilgili düşüncelerini ve görüşlerini görmezden gelemeyiz. Süleyman Paşanın Türkçe konusunda söylediği “Bana kalırsa söylediğimiz lisan Türkçedir. Osmanlıca tabiri sahih değildir. Bu lisana efrad-ı ümmet Türkçe diyor, Avrupa, Asya, Amerika, Avustralya kitasındaki milyonlarca millet de Türkçe diyor. Öyle ise lisanımız Türkçe imiş” (9: 659-661) sözleri artık dil ile ilgili ulusal düşüncenin oluştuğunun açıkça belirtisidir. Ziya Paşa “Hürriyet” gazetesinde yayımladığı “Şiir ve İnşa” makalesinde (1868) dönemine göre oldukça cesaretli fikirler söylese de, düşüncelerinde sistemcilik görünmemekte idi. Türkçülük fikrinin ilk savunucularından olan Ali Suavi yazılarında herkesin anlayabileceği bir dille yazmanın önemini vurguluyordu. Bu bakımdan en tesirli adımı “Genç Kalemler” harekâtının dilde ve edebiyatta milli kimliğe dönüş isteyen üyeleri attılar. Ali Canip Yöntem, İsmail Suphi ve Hüseyin Hüsnü Beylerin çabalarıyla yayımlanan, toplam 8 sayısı basılan “Hüsün ve Şiir” (1910) dergisinin adı "Genç Kalemler" olarak değiştirilir. Onun bu dergide ve umumen verdiği mücadelede en yakın arkadaşı Ömer Seyfettin oldu. Türkçeyi saflaştırma harekâtımızda çığır açan Ömer Seyfettin'in hizmetleri tabii ki takdire şayandır. Ömer Seyfettin'in makalelerinde öne sürdüğü “her millet kendi lisanıyla yaşar” anlayışı ve yaklaşımı, her zaman millet ve milliyetçilik bağlamında ele alınmış ve incelemiştir. “Milli bir edebiyat milli bir dille yaratılabilir” görüşünü savunan Seyfettin “Yeni lisan” makalesinde Türkçenin sadeleşmesi için milli gelişmenin temelinde milli dilin mevcudluğunu dile getirmekte idi. Özellikle de yazı dilinde

İstanbul Türkçesinin esas alınmalı olduğunu belirten yazar “yabancı sözcükler dilimizde nasıl söyleniyorsa öyle yazılmalı” fikrini öne sürüyordu.

Ömer Seyfettin, dili bir milletin varlığının, gelişmesinin ve kendini ifade etmesinin ana unsuru olarak görmüştür. Bir milletin ilim, sanat ve edebiyatının gelişmesinin ancak milli bir dile sahip olmasıyla mümkün olduğunu vurgulayarak asırlarla Arap ve fars dilinin etkisinde kalan Türk dilinin şimdi de Fransız dilinin etkisi ile saflık ve doğallığını kaybetmesine üzülmekte idi. O, yaşadıkları geniş coğrafyada Türkler için tek kurtuluş yolunun “milliyetçilik” olduğunu inanıyordu. Onun düşüncesinde milleti millet yapan asıl unsur dilidir, millet ancak diliyle yaşayabilir. Her ulus ve devlet siyasi bağımsızlığa sahip olmalıdır, bu nedenle dili bağımsız olmalıdır. “Mademki Türk’üz; o halde Türk gibi yürür, Türk gibi düşünür, Türk gibi duyarız ve Türk gibi yazarız” söyleyen Seyfettin milletini Osmanlı adlandırana karşı çıkıyordu. İdealleri ile sanatın sınırlarını her zaman koruya bilen Ömer Seyfettin, yaşadıkları geniş coğrafyada Türkler için tek kurtuluş yolunun “milliyetçilik” olduğunu savunuyordu. Onun düşüncesinde milleti millet yapan asıl unsur dilidir. O ancak diliyle yaşayabilir. Her ulus ve devlet siyasi bağımsızlığa sahip olmalıdır, bu nedenle dili bağımsız olmalıdır. Bu nedenle Türkçedeki Arapça ve Farsça kelime ve deyimlere karşı çıkmış, dilin millileştirilmesinin önemini her fırsatta savunmuştur.

“Genç kalemler” dergisinin ilk sayısında Seyfettin’in “Yeni lisan” isimli makalesi yayınlanır. Ömer Seyfettin daha birinci “Yeni Lisan” makalesini kaleme almadan önce Ali Canip'e yazdığı meşhur mektupta dil ile ilgili düşüncelerinden bahsettikten sonra “Geliniz Canip Bey, edebiyatta, lisanda bir ihtilal vücuda getirelim. Ah büyük fikir; say, sebat ister” (10: 11) diyerek gayesini ortaya koyar. Bu cümlelerde ileride Ömer Seyfettin’in bu makalelerde yalnızca dil problemini ele almayacağını, milli edebiyat konusu üzerinde de fikirler ortaya koyacağını gösterir.

Genel olarak dergide yayımlanan “Yeni lisan” başlıklı 12 makalenin ilkinin Ömer Seyfettin yazmış, 2.makaleyi Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntemle birlikte yazmıştı. 5. makalede ise Ömer Seyfettin ireli sürdüğü fikirleri daha da geniş şekilde açmaya çalışmıştır. Ancaq yazar olarak ilk beş makalenin altında “?”, 6-11. makalelerin altında ise “Genç Kalemler Tahrir Heyeti” ibaresi yer almakta idi. 12. sayıya kadar ard-arda yayınlanan “Yeni lisan” başlıklı makalelerde en başlıcası olarak türkçenin sadeleşmesi için yapılacaklar, imla ile ilgili görüşler öne sürülmekte idi. Dergide yayınlanan tüm şiir ve öykülerin “yeni bir dilde” yazıldığı her seferinde vurgulandı. Ama öte yandan toplumda bu yazarlara karşı sert tepkiler vardı. Fuat Köprülü, Yakub Kadri, Süleyman Nazif ve diğerleri “Yeni lisan” hareketine karşı çıkmakta idiler. Ömer Seyfettin, derginin 24/25 sayısında yayınlanan “Yeni dil ve çirkin saldırılar” başlıklı yazısında tüm bu itirazlara yalnızca bir kez yanıt verdi. “Perviz” mahlasıyla yazdığı bu yazıda çirkin saldırıların kimden geldiğini açıkça belirtti. Mehmet Tahir, Mustafa Sabri, Mustecabizade İsmet, Mehmet Celal yeniliğe inanmayan bir grup insanın saldırılarını görmezden gelmeyeceğini yazdı. 19 Nisan 1912 tarihli "Rübab" dergisinde yayınlanan yazısında daha çok Yakub Kadri'nin görüşlerine cevap vermiştir. Konuşmalarında Türk edebi dilinin sadeleştirilmesinin ve millileştirilmesinin er ya da geç sertleşeceğine içtenlikle inanan Ömer Seyfettin doğrudan bir çağrı ile cevap vermekten çekinmedi: “Fakat hayır, azizim Yakup Kadri Bey!” Uyanmağa başlayan büyük Türklük, milliyeti, hakimiyeti, istikbali ve mazisiyle beraber lisanını da milliyetsizlerin elinden kurtaracak, “ölüp ölüp de yine asla ölmeyen” bu kuvveti dışardaki sayısız düşmanları gibi içindeki vefasız evlatları, tabiatını, Türklüğünü gaip etmiş cahil sarıklar da deviremeyecektir” (7: 106).

Ömer Seyfeddin, “Genç Kalemler”de sadece milli dil ve edebiyat hakkında fikir ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda savunduğu dilin şartlarına uygun hikayeler de yazmıştır. “Bahar ve Kelebekler”, “Pamuk İpliği”, “İrtica haberi”, “Primo türk çocuğu”, “Ant”, “Aşk Dalgası” adlı hikayeleri, “Kış Hisleri”, “Dün-bugün”, “Ey aşk!”, “Yıkık han” gibi şiirleri savunduğu dil anlayışına uygun eserlerden idi. Bu eserlerin dili oldukça sade, halkın diline yakınlığı ile dikkat çekiyordu. Bunun yanı sıra hikayelerin konuları da “milli edebiyat” sloganına hizmet niteliğinde idi. Bu dönemde “Bahar ve

Kelebekler” hikayesinin yayınlanması büyük coşgu ile karşılandı. Ömer Seyfettin'in dil konusundaki düşüncelerine karşı çıkanlar bile hikâyeyi beğendiklerini açıkça itiraf ettiler.

Ömer Seyfettin milletini Osmanlı adlandırılana karşı çıkararak dini, dili, kültürü ayrı olan insanları ortak bir millet adlandırılmasını hiç bir şekilde kabul etmez. “Osmanlı devletini teşkil eden İslam ümmetidir. Osmanlı devletinin ülkesinde Arap yurdunda oturan Arapların lisanı Osmanlıca değil Arapça ise, Türk yurdunda, Anadolu’da oturan Türklerin lisanı da Osmanlıca değil, Türkçedir. Osmanlı namı altında bir millet yoktur. Hâlbuki lisan mutlaka bir milletin olur. Yalnız bir Osmanlı devleti vardır. Lisanlar ülkelere değil, milletlere nispet olunur. ...Devlet ve milletin ayrı ayrı şeyler olduğuna akıl erdiremeyenler, eski ve kurun-i vustai medrese ulûmunda hakikat arayanlar, fenne efsane nazarıyla bakanlar ve bir de Türk milletinin içtimai ve terbiyevi vahdetini çekemeyenlerdir. ...Maksatları Türk milletini inkar etmektir.” (5: 91)

Ömer Seyfettin, “Genç Kalemler” dergisinde yayınlanan “Yeni lisan” makalesinde, edebiyatta dil sadeleştirme ve millileştirme olmak üzere iki ana fikir ortaya koymuştur. Makale “Eski lisan”, “Edebiyatımız”, “Şarka doğru”, “Garba doğru”, “Bugünküler”, “Hastalıklar”, “Saflaştırma”, “Nasıl?”, “Milliyete doğru”, “Tasfiye sarfı”, “İsimler ve sıfatlar”, “İmla”, “Gaye”, “Ey gençler”, “Netice” adlı başlıklardan ibaret idi.

Makalenin “Eski Dil” adlı bölümünde, Türkçenin birkaç yüzyıl boyunca Arapça ve Farsça dillerinden nasıl etkilendiğini ve bunun sonucunda Türkçenin ölü bir dil haline geleceğini anlatıyor, büyük güçlüklerle ve bazen hiç anlayamayarak, Latince gibi sadece bir grup insana hizmet etmek için kullanılmasından duyduğu derin endişeyi ifade eder. Bugün Doğu-İran'a meyledenlerle Batı-Fransa'ya meyledenler arasında kayda değer bir fark görmeyen yazar, hâlâ milli edebiyatın yokluğunun üzüntüsünü yaşıyordu.

Yazar, makalenin “Batıya Doğru” bölümünde, Naci'nin ölümüyle Doğu'ya yönelme geleneğinin sona erdiğini ve “Zenginlik-fünun” adını verdiği yazarların tanıtımıyla birlikte sona erdiğini söylüyor. Faik Ali'nin Abdülhak Hamit'e çok benzeme eğiliminde olduğunu ve Halit Ziya Uşaklıgil'in düzyazı eserlerinin Fransız romanlarının güçlü etkisi altında yazıldığını iddia ediyor. Bu dönemde sözlü edebiyat dili ile yazılı edebiyat dilinin birbirinden tamamen farklı olduğunu söyleyen Ömer Seyfettin, adı geçen sanatçıların bazı eserlerinde Türkçe dilinde tek bir kelimeye rastlanmadığını belirtiyor. Makalenin yazarına göre Türk edebiyatı tercibent, muhammes, musaddas, murabba, gazel ve nazımlardan kurtulmuş ve artık Avrupa soneleriyle süslenmiş “salon edebiyatı” haline gelmiştir. Ömer Seyfettin, “Bugünküler” başlıklı bölümde, “Facri-ati” yazarlarını sert bir dille eleştirir ve edebiyata yeni bir şey getirmediklerini ve seleflerinin hatalarını tekrarladıklarını yazar. Ancak gençlere umutla bakan gazeteci, her cümlesinde “dünü” taklit etmekten vazgeçtikleri takdirde “milli edebiyatın” oluşacağına inanıyor.

Yazar makalenin “Hastalıklar” adlı bölümünde Türkçenin yabancı kelimelerin etkisi ile doğallığını kaybettiğini belirtir ve bunun getirdiği sonuçlara dikkat çeker: “Milli bir edebiyat vücuda getirmek için evvela milli bir lisan ister. Eski lisan hastadır. Hastalıkları, içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir. Evet, şimdiki lisanımızda Arabi ve Farsi kaideleriyle yapılan cemler, terkiib-I izafî, terkiib-I tavşîfî, vasf-ı terkiibler yaşadıkça saf ve milli addolunamaz. Bu lisanı kimse anlamaz. Ekseriyet bigane kalır. Kitaplar satılmaz. Vatanda mütalaa ve tettebbu merakı husule getirilemez.” (5: 24-25)

Yazar otuz milyondan fazla nüfusa sahip bir ülkede en ünlü gazetenin bile otuz bin nüshasının ve en değerli kitabın bin nüshasının satılmadığını doğrudan doğruya bu sebeple bağlıyordu.

Makalenin “Tasfiye Sarfı” bölümünde biraz daha çaba sarf edilirse, Türkçenin milli dil olacağına inandığını belirten yazar Türk dilinden Arapça ve Farsça tüm kelime ve ifadelerin çıkarılmasını talep

etmez, sadece Türkçeye ağırlık katanların ve sadece şatafat için kullanılanların kaldırılmasının önemli olduğunu vurgular. Bu amaçla, üç temel kuralın izlenmesini tavsiye eder:

“1. Arabi ve Farsi kaidelerle yapılan bütün terkipler terk olunacak. Tekrar edelim: Fevkalade, hıfzu’s-sıhha, darb-ı mesel, sevk-I tabii gibi klişe olmuş şeyler müstesna...”

2. Türkçe cem edatından başka katiyen ecnebi cem edatları kullanılmayacak: İhtimalat, mekatib, memurin, hastagan yazacak yerde ihtimaller, mektepler, memurlar, hastalar yazacaksınız. Tabii kainat, inşaat, ahlak, Müslüman gibi klişe haline gelmişler müstesna...

3. Diğer Arabi ve Farsi edatları da atacaksınız! Eya, ezmen, an, ender, ba, beray, bi, na, ter, çi, çent, zihi, ala, fi, kain, gah, gin, asa, veş, ver, nak, yar gibi edatlar terk olunacak; ancak tekellüme girmiş, tamamen Türkçeleşmiş olan ama şayet, şey, keşki, lakin naşi, hemen, hem, henüz, bari, yani... gibileri kullanılacak...” (5: 27)

Dilin bugünkü durumunun tespitini yapan Seyfettin yapılması ve yapılmaması gerekenleri dile getirdiği gibi islahatların nasıl yapılacağını, kimin ve niçin yapacağını da dile getirir. Ömer Seyfettin hem de Arap ve Farsçadan Türkçeye aktarılan kelimelerin Türkçenin sözlük ve gramer kurallarına uygun hale getirilmesinin önemine dikkat çekiyor. Yazı dizilerinde bu konulardaki görüşlerini daha da genişleterek, dilde ikiliklere gerek olmadığını söyleyerek Halide Edip Adivar'ın "Harap mabetler" romanından seçtiği örneklerle esaslandırmağa çalışıyordu.

“Şarka doğru” ve “Garba doğru” bölümünde Ömer Seyfettin edebiyatın durumunu değerlendirirken hem “dünküler” dediği “Serveti-fünun” yazarlarını, hem de “bugünküler” dediği “Fecri-ati” yazarlarını ve eserlerini sert bir şekilde eleştirmiştir. Yazar, "eskiler" diye nitelediği ve son temsilcisi olarak Muallim Naci'yi örnek gösterdiği İran taklitçiliğine dayalı edebiyatın mensuplarının boş hayallerle, suni ifadelerle gereksiz yazılar yazdığına işaret eder. "Otuz beş sene evvel başlayan sadeliği öldüren onlardır; tekellüm lisanıyla yazı lisanını yani tabii lisan ile suni lisanı birleştirmek değil, kilometrelerle birbirinden ayırmışlardır. Onların öyle mısralarına, öyle cümlelerine tesadüf olunur ki, içinde hiç Türkçe yoktur. Eski lisanın fenalıklarından hiçbirini değiştirememişler, yalnız naatları, kasideleri, destanları, terkip ve terci-i bentleri, mehmmesleri, müseddesleri, murabbaları, gazelleri, kıtaları bırakıp yerine sahte sonelerden müteşekkil tatsız ve eskilerden daha manasız, mesruk, bir “salon edebiyatı vücuda getirmişlerdir.” Bu ifadelerle “milli edebiyat”ın yokluğu fikrini ortaya koyan Seyfettin “milli edebiyat” ifadesini açık olarak dile getirir. Ancak gençleri eleştirse de, onlara olan ümidini kaybetmez. “Fakat vatanın bütün ümidi gene onlardadır. Onlar zekidirler. Çok gençtiler. Tabii okuyacaklar, çalışacaklar, tekamül edecekler, hele hiç şüphesiz asırlardan beri biz milli bir edebiyattan mahrum bırakan eski ve sun’i lisanı terk edeceklerdir. Evet, ümidimiz onlardadır. Eskilerin hepsi öldü. Dünküler felce uğradılar. Eski lisanı yaşatan bugün “bugünküler”dir. Onlar dünkülerini taklit etmekten vazgeçtikleri dakika hakiki bir fecr olacak, onların sayesinde yeni bir lisanla terennüm olunan “milli bir edebiyat” doğacaktır.” (5: 24) Görüldüğü gibi, Ömer Seyfettin "Yeni Lisan" makalesinde “sade dil” konusu kadar “milli edebiyat” konusuna da önemle vurgu yapmaktadır.

“Netice” bölümünde edip şöyle yazar: “Uyanınız, galebe için düşmanlarımızı tanımak lazımdır ve biliniz ki bu asırda muharebeyi ordular yaparsa da muzafferiyeti asla kazanamaz. Muzafferiyet intizam ve terakkininindir... Terakki ise ilmin, fennin, edebiyatın hepimizin intişarına vabestedir. Asrımız terakki asrı, mücadele ve rekabet asrıdır. Biz bir köşeye çekilir Nedim’in parlak fakat tabiata muhalif terkiplerini terennüm edersek mezarımızı kendi elimizle kazmış oluruz. Esaslarıyla kaideleriyle yaşayacak olan Türkçemizi yazalım.” (5: 31-32)

Ömer Seyfettin'in derinden bağlı olduğu dilde sadeleşme, edebiyatta millileşme fikri, "Genç Kalemler" hareketinin diğer üyeleriyle birlikte hayata geçirdikleri faaliyetler sonucunda toplum

tarafından kabul edildi. Bu gençler kısa sürede rakiplerini, özellikle de "Fecri-ati" taraftarlarını kazanmayı başardılar. "Genç Kalemler" ve Ömer Seyfettin'in başlattığı dilde ve edebiyatta Türkleşme ve millileşme hareketi Cumhuriyetin ilanı ile kendini realize edebildi. Artık basit Türk dili edebiyat dili haline gelmişti. Bu açıdan Ömer Seyfettin'in olağanüstü hizmetleri oldukça değerlidir.

Kaynakça

1. Argunşah, H.,(2004), Milli Edebiyat, Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000). Ankara: Grafiker Yayıncılık, s.165-214.
2. Aktaş, Ş., (2011) "Milli Edebiyat Kavramı ve Türk Edebiyatı", Edebiyat ve Edebi Metinler Üzerine Yazılar. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
3. Banarlı, N., S., (1917), Resimli türk edebiyatı tarihi, II cild, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
4. Seyfettin, Ö., (1989), doğduğum yer ankara. İstanbul: bilgi yayınevi.
5. Seyfettin, Ö., (1989), Bütün eserleri – 13. Dil konusunda yazılar. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
6. Dizdaroğlu, H., (1964), Ömer Seyfettin. Ankara: Türk Dil kurumu yayınları.
7. Doğumunun yüzüncü yılında Ömer Seyfettin (1992). Ankara: Türk tarihi kurumu basımevi.
8. Öksüz, Y., Z., (1995), Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
9. Kaplan M., Enginün İ., Emil B., (1978). Yeni Türk edebiyatı Antolojisi II. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Matbaası.
10. Yöntem, A.,C.,(1947), Ömer Seyfettin: Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali ve Eserlerinden Nümuneler. İstanbul, Remzi Kitabevi.

CENGİZ AYTMATOV`UN “CEMİLE” ESERİNDE SAVAŞ VE İNSAN

Aytan ISAYEVA

Selçuk Üniversitesi, Konya

ayten.isayeva00@gmail.com

Özet

Dünya tarihini ele aldığımız zaman yaşanan savaşların her zaman bir şekilde insan hayatına dokunduğu gerçeği ile karşılaşmaktayız. Ölüm, haber alamamak, uzunca bekleyiş içerisinde kalmak gibi durumların karşısında hayatın her şeye rağmen devam etmesi yeni hayat hikayelerinden haber vermektedir. Savaşlar bittikten sonra geriye kalan manzara daha da farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İbn Haldun`un da söylediği gibi insan topluma bağlı varlıktır. Yani, yalnız değildir ve bir kimsenin savaşa gitmesi en küçük toplum yapısı olan ailesinin, sevdiklerinin yaşamını değiştirmektedir. Aynı şekilde “Cemile” eserinde olduğu gibi. Cengiz Aytmatov savaşın insan üzerindeki etkisini, toplumun örf ve adetine bağlı olarak mevzubahis eserinde ustaca bir dille anlatmaktadır.

Bu makalede Cengiz Aytmatov`un “Cemile” eseri üzerinden inceleme yapılarak, savaşın insan üzerinde ne gibi izler bıraktığı ve hayatı nasıl etkilediğini açıklamak amaçlanmıştır. Çalışmamız, iki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, Cengiz Aytmatov`un hayatı ve edebi kişiliği ile ilgili bilgi verilecektir. İkinci olarak, “Cemile” eserinin analizi yapılarak savaş ve insan konusu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Savaş, İnsan, Cengiz Aytmatov, “Cemile” eseri.

Giriş

Savaşlarda toplumların fiziksel ve sosyal refahının yanı sıra psikolojik alanda da gerginlik ve farklılık gözlemlenmektedir. Beşer evladının birtakım sosyal, fizyoloji ve psikolojik ihtiyaçları vardır ki, savaş sırasındayken bunları karşılamak oldukça zordur. Fizyolojik ihtiyaçlar: yiyecek, içecek, cinsel talepler ve diğer insan olmamızdan kaynaklı ihtiyaçlarımız gibi; sosyo-kültürel ihtiyaçlar: toplumda yaşamak, paylaşmak, yardım almak, yardım etmek gibi; psikolojik ihtiyaçlar: güvenilmek, sevgi ve şefkat görmek, grup halinde birlik olmak, saygı ve değer görmek gibi duygusal ihtiyaçlarımız olmaktadır.

Savaşı konu edinerek insanlığa, insan olmamıza vurgu yapan yazılmış binlerce edebi eser vardır. Oldukça değerli olan bu eserler tüm insanlık için bir örnektir ve savaşların belki de göremediğimiz, dikkat etmediğimiz taraflarını yansıtmaktadırlar. Böyle eserleri ile bilinen yazarlardan biri de Cengiz Aytmatov`dur^{****}. O hem “Cemile” hikayesinde hem de diğer eserlerinde genel olarak insanı bu ihtiyaçları ile merkeze almış ve savaşın yansıttığı manzarayı okuyucularına aktarmıştır.

**** Reyhan Çelik, Cengiz Aytmatov`un Eserlerinde Savaşın Görünmeyen Yüzü ve Kadınlar, *Folklor/Edebiyat*, 16/63, 2010: 3.

Cengiz Aytmatov'un Hayatı ve Edebi Kişiliği

Türk Dünyasının ünlü yazarlarından olan Aytmatov, 1928 yılında Kırgızistan'da doğmuştur. Cengiz Aytmatov'un hayatı, Hitler Almanya'sının başlattığı İkinci Cihan Harbi'nin zorluklarıyla geçmiştir. Dünya tarihinin en büyük ve kanlı savaşına şahit olan bu gencin ve yaşadığı toplumun zorluklarını Aytmatov'un kaleminden dökülen yazılarından anlamaktayız. Cengiz Aytmatov çocuk yaşlarından çalışmaya başlamış, kolhoz sekreteri ve vergi memuru gibi görevlerde yer almıştır. Aynı zamanda, Veteriner Teknik Okulu ve daha sonra Kırgızistan Tarım Enstitüsü'nde eğitim göerek veterinerlik alanından mezun olmuştur.

Bilindiği üzere, 1950'lerin sonu ve 1960'ların başı Sovyetlet Birliği'nde yönetim anti-Stalinist olan Nikita Kruşçev'in elinde olmuştur. Babası Stalin muhalifi olan Cengiz Aytmatov, bahsettiğimiz dönemde siyasi yumuşama süreci çerçevesinde Sovyet Komünist Partisi'ne ve Yazarlar Birliği'ne kabul edilmiştir. Dolayısıyla değişen iktidar yönetimiyle birlikte Aytmatov, Kırgız ve Rus yazarlar arasında yer almayı başarmıştır.

Cengiz Aytmatov'un yazmış olduğu eserler: Hikayeleri: "*Gazeteci Cyuda*", "*Yüzyüze*", "*Cemile*", "*Steplerden ve Dağlardan Hikayeler*", "*Kızıl Elma*", "*Oğulla Buluşma*", "*Asker Çocuğu*", "*Sultanmurat*", "*Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek*", "*Beyaz Yağmur ve Yıldırım Sesli Manascı*", "*Deve Gözü*", Romanları: "*Toprak Ana*", "*Elveda Gülsarı*", "*Beyaz Gemi*", "*Gün Olur Asra Bedel*", "*Dişi Kurdun Rüyalari*", "*Cengiz Hana Küsen Bulut*" ve b.

Kırgızistan'ın milli yazarı olan Aytmatov, bir çok edebiyat ödülüne layık görülmüştür. Aynı zamanda onun eserleri 170'den fazla dile çevrilmiştir.

Edebi kişiliğinin yanında usta yazarımız, Sovyetler Birliği'nin devlet birimlerinde de görev almıştır^{§§§§§}. Bu kapsamda, Gorbaçov döneminde Sovyet Parlamentosu Kültür ve Ulusal Diller Komitesi Başkanlığı'nı yürütmüştür. Sovyet Yazarlar Birliği Sekreteri olmuştur. Aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin son lideri Mihail Gorbaçov'un danışmanlığını yapmış ve milletvekili olarak çalışmasını sürdürmüştür^{*****}. Cengiz Aytmatov kültürel ve resmi diplomat olarakta görev almıştır. Şöyle ki, o uzun yıllar SSCB, Rusya Federasyonu ve Kırgızistan'ın büyükelçisi olmuştur. Avrupa Birliği, NATO ve UNESCO gibi uluslararası örgütlerde çalışmıştır. Böylelikle, biz Cengiz Aytmatov'un saygın bir siyasetçi kimliğinin olduğunu görmekteyiz. Özellikle kamu diplomasisi, insani diplomasi ve kültürel diplomasi alanında diplomasiye oldukça değerli katkılar sunmuştur. Fakat Cengiz Aytmatov'un okurları onun diplomatlık serüveni hakkında çok fazla bilgiye sahip değildirlir.

Velhasıl, Cengiz Aytmatov yazar olmanın yanı sıra, siyasetçi, diplomat, gazeteci gibi mesleklerde de başarılı bir yol çizmiştir.

Cengiz Aytmatov 9 Haziran 2008 yılında Almanya'da vefat etmiştir.

§§§§§ Cengiz Aytmatov, "*Cemile*", çev. Refik Özdek (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2018), 6.

***** Elif Ezgi Keleş, "*Bir Diplomat Olarak Cengiz Aytmatov*", (Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 1.

“Cemile” Eseri Hakkında Bilgilendirme

“Cemile” hikayesi 1958 yılında “Yeni Dünya” (Novy Mir) dergisinde yayınlanmıştır. Bilindiği gibi, bu eser Cengiz Aytmatov’a büyük şöhret kazandırmıştır. Şöyle ki Fransız şair Louis Aragon bu eseri Fransızca’ya tercüme etmiş ve bunun hakkında “dünyanın en güzel aşk hikayesidir” diyerek aşağıdaki fikrini dile getirmiştir:

“İşte şimdi burada, Villon’un, Hugo’nun, Baudelaire’nin Paris’inde, kralların ve devrimlerin Paris’inde, ressamların yüzyıllık Paris’i olmakla övünen her taşı ya bir tarihi, ya bir efsaneyi hatırlatan şu Paris’te Werther, Berenice, Antoine ve Kleopatra, Manon Lescaut, Education Sentimentale, Dominique, hepsi birdenbire gözümden düşüverdi. Çünkü ben Cemile’yi okudum. Romeo Juliette, Paolo ve Francesca, Hernani ve Dona Sol, artık bunların hiçbiri gözümde değil, çünkü ben ikinci dünya savaşının üçüncü yılı yazında, 1943 yılının o Ağustos gecesinde Kurkureu vadisinde bir yerde Zahire arabaları ile giden Danyar ve Cemile’ye, bunların hikayesini anlatan küçük Seyit’e rastladım.”

Yazarın elimize aldığımız bu ve diğer eserleri Ötügen Neşriyatı tarafından 2018 yılında İstanbul’da yayınlanmıştır⁺⁺⁺⁺⁺. Çevirisi Refik Özdek’e aittir. Yaklaşık 80 sayfa olan bu hikaye kitabının dili akıcı, anlaşılır ve yalındır. Okuyucunun çeviri olmasına rağmen bu eseri sanki Türkçe yazılmış gibi içtenlikle okuduğu, kanaatindeyiz.

“Cemile” Eserinde Savaş ve İnsan

Hikayede geçen zaman dilimi savaşın başlamasının (İkinci Dünya Savaşı) üçüncü yılına tekabül etmektedir⁺⁺⁺⁺⁺. Köy erkeklerinin çoğunluğu savaşa gittiği için kolhozda daha ergenlik yaşlarında olan küçük erkek çocuklar ve kadınlar çalışmaktadır. Bu çocuklardan birisi de hikayeyi anlatan kahraman Seyit’tir. Hikayenin ilk başlarında Seyit ailesi hakkında bilgi aktarırken, aslında Cengiz Aytmatov dönemin Kırgız aile yapısına ve geleneğine vurgu yapmıştır. Şöyle ki, Seyit’in babası yakın akraba olan aile reisinin vefat etmesi üzerine kadının çocukları alıp başka bir yere gitmemesi için köy geleneğine göre o kadınla evlendirilmiştir. Bu aileye “Küçük Ev”, Seyit’in doğduğu aile ise “Büyük Ev” denilmiş ve bu iki aile birlikte yaşamışlardır. Seyit’in iki ağabeyi ve bir kız kardeşi var. Büyük ağabeyi Sadık, savaşa gitmeden önce Cemile adlı kızla evlenmiştir. Fakat bu evlilik bir aşk evliliğinden ziyade hırs evliliği olmuştur. Köyde yarışı Cemile’ye kaybeden Sadık, hırsını onunla evlenerek yok etmek istemiş ve amacına ulaşmıştır. Dolayısıyla, Cemile’nin evliliği gönülsüz olmuştur, diyebiliriz^{§§§§§§§§}. Seyit’in annesi her iki evin işini yapan ve aileyi liyakatla yöneten, lider özellikli köyde herkes tarafından saygı gören bir kadın imajındadır. Ayrıca, ilave etmek gerekir ki, hikayenin başından beri biz, Kırgız ailelerinin büyüklerine, dedelerine, kültürlerine, törelerine saygı göstermenin ve sadık kalmanın aile büyükleri için çok önemli olduğunu görmekteyiz. Mesela, eşi savaşta olan gelinlerine büyüklerin “Tanrı’ya ve kocasına sadık kalması”nı, Büyük annenin Cemile’ye “Mutluluk ancak namus ve haysiyetini koruduğun sürece vardır” şeklinde öğütler vermelerini söylemek mümkündür.

Günlerin birinde kolhoz yetkilileri köy işlerini yapmak (tahıl çuvallar ve s. taşımak), askerlere gıda yetiştirmek için asker eşlerini çağırma kararı verirler ve onbaşı bunun için büyük anneden gelini Cemile’nin çalışması için izin almak istemektedir. Büyük anne ne kadar istekli olmasa da (eşinin savaşta

⁺⁺⁺⁺⁺ Aytmatov, (2018), a.g.k., 4.

⁺⁺⁺⁺⁺ a.g.k., 8.

^{§§§§§§§§} Ayşe Yalçın, Cengiz Aytmatov’un “Cemile” Hikâyesi ve Aşım Cakıpbekov’un “Salima” Hikâyesinin Psikanalist Kurama Göre Karşılaştırılması.

olduğu gelinin namusu, köy erkeklerinin satmaşmaması gibi nedenlerden dolayı) sonda gelinin *kayını* Seyit`le beraber kolhoz işlerini yapması için izin vermiştir^{*****}. Seyit`in annesi yönetici kadın olarak ön plana çıkartılmış ve Cemile`nin imajı ile karşılaştırılmış, büyük annenin gelininde kendi gençliğini gördüğü, dolayısıyla çok sevdiği belirtilmiştir.

Olay aslında buradan başlamıştır. Seyit`le Cemile çalışmaya başlarken ekiplerine Danyar adında kimsesiz, çok konuşmayan, arkadaşları, evi barkı olmayan, savaşta sakatlandıktan sonra köye dönmüş birisi dahil olur. Bir zaman sonra Cemile ile Danyar arasında aşk başlar. Fakat Cemile`nin eşi ve Seyit`in ağabeyi Sadık mektuplarında savaşta yaralandığı için hastanede olduğunu ve bir iki aya kadar döneceğini belirtmiştir. Cemile`nin sevgiye önem veren bir karakter olarak Sadık`ın mektuplarında kendisine “*Sevgili eşim Cemile`ye selam ederim*” demesinden başka bir şey söylememesi onu üzmüştür^{*****}. Bu durum diğer mektuplarında da böyle olmuş ve Sadık`ın onu sevmediğini düşünmesine neden olmuştur. Ama şu da açıktır ki, o zaman Kırgız erkekleri mektuplarında önce babalarının, sonra annelerinin, daha sonra köy büyüklerinin halini sorar en sonda eşlerine selam ederlermiş. Bu da köyde kültürün bir parçası olan saygının göstergesi olarak vurgulanmıştır. Sanki böyle olmalıymış gibi kabul edilmiş ve kimse de bu geleneğe itiraz etmeye ihtiyacı duymamıştır. Belli ki, sevgiye, aşka önem veren bir kadın için bu oldukça üzücü olmuştur. Köy işlerini yaptıkları sıralarda Danyar`ı tanıyan Cemile onda adeta aşkını görmüştür. Üzerindeki kıyafetlerinden başka bir şeyi olmayan Danyar`da sevgisini bulan Cemile en sonda kararını vererek onunla kaçmıştır. Gençlik yaşlarında olan Seyit ise onların aşkına müsaade ettiği, bu sevgiye hayranlık duyduğu ve bunu son ana kadar ailesine söylemediği ile dikkatleri çekmektedir. Yani, ağabeyinin eşinin başka biri ile olan sevgisinden bahs ediyoruz.

İşte tam burada insan kendisi ile baş başa kalarak düşünüyor. Cemile kocasının döneceğini bilen bir eş olarak, sevgi mi yoksa töre gereği vefa mı duymalıydı? Ya Danyar? Eşinin savaşta olduğu ve döneceğini bildiği bir kadına aşık olmak onun elinde miydi? Ya Seyit? Ağabeyinin eşinin sevgisini yaşaması için müsaade mi etmeliydi yoksa ailesine olup bitenleri anlatmalı mıydı? Ya savaş olmasaydı tüm bunlar yaşanır mıydı? Bir tarafta zor şartlar altında çalışarak cebhaya gıda yetiştirmeye çalışmak, ölüm haberleri, köy yiğitlerinden mektup bekleyen anneler, eşler, çocuklar bir tarafta ise farklılaşan hayat...

Yazar burada okuyucusunu bir savaş halinde neler yaşanabilir sorusu etrafında düşündürüyor ve “ben olsam ne yapardım?” sorusuna cevap aramaya sevk ediyor.

Bize göre, Cengiz Aytamtov`un anlatmak istediği şudur: Savaşlar sadece topraklar üzerinde değildir. İnsanın kalbi ve aklı arasında da bir savaş söz konusudur. Cemile`nin sevgisi ile gerçek arasında kalması da bir savaştır. Aynı aşk ile töre arasında kaldığı ve aşkını seçmesi gibi.

Vurgulamaya çalıştığımız nokta şu ki, yaşanan savaşlar sadece insan ölümü ile sonuçlanmamakta, geri de düşündüğümüzden katbekat farklı manzara bırakmaktadır. Yani şahsi bir deneyimden ziyade savaşın etkisi toplumsal bir bağlamda çözümlenmektedir^{*****}. En üstün varlık olan insan sevgiye muhtaçtır ve bu duygusunu bastırarak yaşaması çok zordur. Ve eğer bir kadından bahs ediyorsak, yaşadığı toplumun geleneğine karşı çıkararak aşkı için mücadele etmiştir diye biliriz.

***** Aytmatov, (2018), a.g.k., 13.

***** a.g.k., 23.

***** Çev. Enise Kızmaz, “Savaş ve Akıl Sağlığı”, İNSAMER, https://insamer.com/tr/savas-ve-akil-sagligi_976.html (Erişim tarihi: 03.10.2022).

Bu açıdan baktığımızda savaşların insan psikolojisi üzerinde etkisi düşündüğümüzden daha farklı ve önemlidir. Çünkü bir taraftan doğal olarak fizyolojik ihtiyaçlarımızı karşılamamız gerekirken bununla beraber psikolojik ihtiyaçlarımızın karşılanması da yaşamımız için önemlidir. Diğer taraftan sosyo-kültürel ihtiyaçlarımızı da düşünmeli, bu 3 temel konuyu iyice yönetmeliyiz.

Hikaye de vurgulamak istediğimiz nokta savaşın insan üzerindeki etkisi olduğu için hikayede geçen diğer detaylara çok değinmedik.

Sonuç

Savaşlar her zaman yıkımla sonuçlanmıştır. İnsan yaşamı üzerinde bıraktığı izler asla geçmemekte ve unutulmamaktadır. Sadece bir zaman sonra insanlar durumu kabul edip, bir şekilde normal hayata geri dönecek, bir nevi alışacaklardır. Savaş “Cemile” eserinde de gördüğümüz gibi sadece bireyin hayatını değil, bireyle ailesini, yaşadığı toplumla ilişkilerini de şekillendirmiştir. Aynı zamanda savaşlar toplumların normal hayat akışlarını da tamamen değiştirmektedir. Tarihin böyle dönemlerine bakacak olursak, gerçekten de savaş halinde olan toplumlarda stressin, baskının, ruh değişikliğinin, psikolojik bozuklukların, ümitsizliğin arttığını söylemek mümkündür. Bu durumu minimuma indirmek için insanların birliklerini sağlamlaştırması, ortak hareket etmeleri, her vaziyette karşılıklı destek göstermeleri gerekmektedir. Tüm söylediklerimizi Cengiz Aytmatov’un kaleminden çıkan “Cemile” hikayesi örneğinde bizatihi görmüş olduk.

Tabii ki, bu konu bir eserle açıklanacak kadar kolay değildir. İster Psikoloji biliminde, isterse de savaş çalışmaları alanında bunun üzerine kapsamlı ve akademik çalışmalar literatüre kazandırılmıştır. Fakat, biz edebi anlamda çalışmamızın amacına ulaştığı, savaş ve insan bağlantısını mevzubahis eser üzerinden açıklayabildiğimiz kanaatindeyiz.

Kaynakça

Aytmatov, Cengiz. “Cemile”. Çev. Refik Özdek. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2018.

Keleş, E. Elif. “Bir Diplomat Olarak Cengiz Aytmatov”. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

Çev. Enise Kızmaz. “Savaş ve Akıl Sağlığı”, İNSAMER, https://insamer.com/tr/savas-ve-akil-sagligi_976.html, (Erişim tarihi: 03.10.2022).

Çelik, R. Cengiz Aytmatov’un Eserlerinde Savaşın Görünmeyen Yüzü ve Kadınlar, *Folklor/Edebiyat*, 16/63, 2010, 163-168.

Yalçın, A. “Cengiz Aytmatov’un “Cemile” Hikâyesi ve Aşım Cakıpbekov’un “Salima” Hikâyesinin Psikanalist Kurama Göre Karşılaştırılması”.

AZERBAJCAN'DA PANDOMİM SANATI ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Gulgun ABBASBAYLI

Anadolu Üniversitesi/ Eskişehir, Türkiye

gulgunabbasbayli@anadolu.edu.tr

1. Gulgun ABBASBAYLI: Öncelikle, hoş geldiniz. Röportaj isteğimizi kabul ettiğiniz ve böylesine güzel bir atmosfer içinde sorularımızı yanıtladığınız için 'Üç Çizgi' ekibi adına teşekkür ediyoruz. İlk olarak, Türk okuyucularımız için kendinizi tanıtır mısınız? Elman Rafiyev kimdir?

Elman RAFIYEV: Öncelikle, çok hoş geldiniz. İtiraf etmeliyim ki, Türkiye medyasının benimle ilgilenmesinden çok mutlu oldum. Benimle röportaj yapmak istemeniz benim için gurur kaynağı. Bunun için öncelikle, Gülgün Hanım, size, tüm ekibinize ve İstanbul'da yaşayan menajerim Elshad Hakverdi'ye teşekkür ederim. Bu, tarif edilemez bir duygu.

Rafiyev Elman Memmedrza oğlu. Şehirde herkes beni "REMO" olarak tanıyor. REMO, kendi adımla babamın adının tüm baş harflerinin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Bana sık sık REMO abi diye seslenirler. Rafiyev Elman Memmedrza oğlu 1971 yılında Sumgayıt'ta doğdu ve çocukluğundan beri hayali oyuncu olmuştur. 10 yaşından bu yana kukla tiyatrosu ile uğraştım. Ardından halk tiyatrosuna gittim. Sonrasında İncesenet Üniversitesi'ne girdim ve kırmızı diploma ile mezun oldum. Daha sonra üniversitede okuduğum yıllarda yeni kurulan gençlik tiyatrosunda çalıştım. Ama bir Pantomim tiyatrosu kurma hayalimiz vardı. Tiyatromuzun kurucusu ve sanat rehberi, baş yönetmeni, halk sanatçısı Bakhtiyar Khanizade, Azerbaycan'da Pantomim tiyatrosunun oluşması için hiçbir çabadan kaçınmadı. Onun rehberliğinde bu hayalimizi gerçekleştirdik. 1994 yılından yani, kurulduğundan beri Pantomim Tiyatrosu'nda çalıştığım için şanslıyım. Pantomima.az web sitesi ile Instagram ve Facebook sayfalarını yönetiyorum. Hatta bana tiyatronuzun basın danışmanı kim diye sorduklarında o da benim diye cevap veriyor. Çünkü sevdiğim işi yapıyorum. Ve kimse bunu benim kadar tüm derinliği ile bilmiyor. Bu sebepten dolayı bu meslekle ilgili her türlü soruya cevap verebilirim. Elman Rafiyev, "sanatına önem veren ve sanatını seven bir adam". Sanatımla gurur duyuyorum, onu seviyorum. Beni bu işle tanıdıkları için mutluyum. Çünkü çocukluk hayalimi gerçekleştirdim. Herkes beni tanısin istedim. Ben bu mesleğe şöhret, tanınmak ve aşk için geldim.

2. Gulgun ABBASBAYLI: Elman Rafiyev için Pantomim nedir? Pantomimi nasıl tarif edersiniz?

Elman RAFIYEV: Herkes pantomimi farklı şekilde açıklar. Ancak bana göre, pantomim her türlü hareketin, olayın, mimiklerin, jestlerin ve beden dilinin karşı tarafa insanların anlayabileceği bir dille iletilmesidir. Kişinin duygularını sözlerle veya eylemlerle ve yüz ifadeleriyle ifade etmesidir. Pantomimin avantajı beden dili olmasıdır. İnsanların beden dilindeki zayıf noktası ise Bakhtiyar Khanizade'nin bir sözü ile daha da açıklığa kavuşacaktır: "Beni sözlerle kandırabilirsin ama mimik ve jestlerle kandıramazsın". Bedenimiz bizden önce konuşur. İnsanların davranışları ve tepkileri her zaman ilgimi çekmiştir. İletişim kurduğum kişinin bedeni benimle onun haberi olmadan konuşuyor. Karşımdaki kişinin ne düşündüğünü biliyorum. Bu, REMO tarzı pantomimin bir açıklamasıdır.

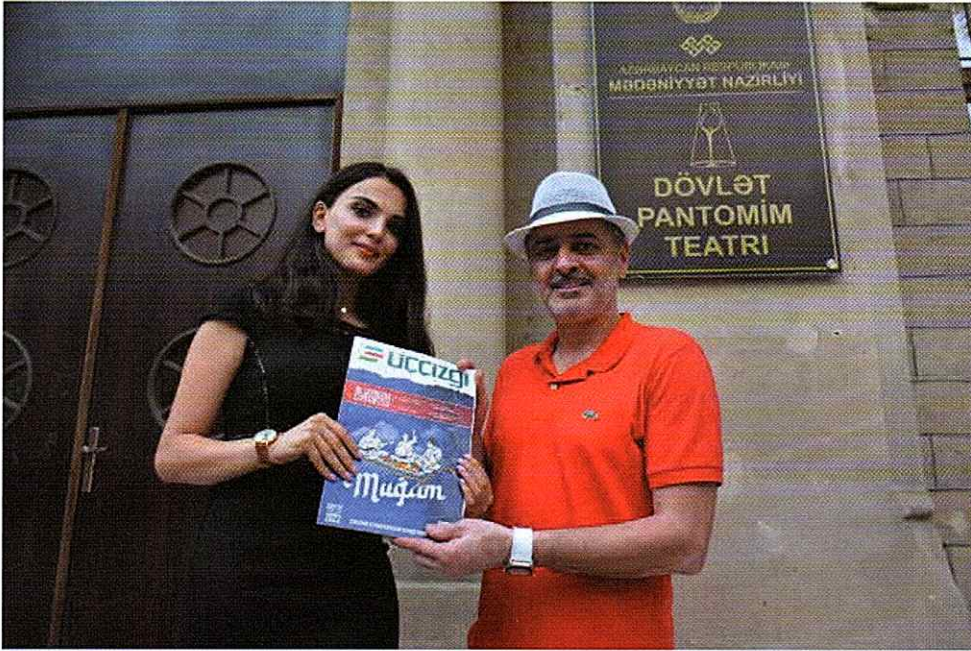

3. Gulgun ABBASBAYLI: Sizce, Pantomim diğer sanat türlerinden ve felsefeden farklı olarak hakikatin anlaşılmasına nasıl hizmet etmektedir?

Elman RAFIYEV: Diğer sanat türlerinde duygular sözlü olarak ifade edilir. Ancak pantomimde jestler ve mimikler önemlidir. Örneğin, sevginizi göstermek için “seni seviyorum” diyorsunuz, ancak pantomimde partnerinizin elini tutarsınız ve aşkınızı yüz ifadeleriyle veya gözlerinizdeki duygularla ifade edersiniz. Pantomim tamamen farklıdır. Pantomim seyircisi olmak da çok zordur. Neden? Örneğin, başka bir tiyatroya gidiyorsunuz ve o tiyatroya “Olum ya da Ölüm” seslendirildiği esnada yanınızdaki arkadaşınızla konuşuyor olsanız bile, yine o tiyatroya neden bahsedildiğini anlarsınız, çünkü duyarsınız. Ancak bir pantomim tiyatrosunda yüzünüzü çevirdiğiniz an oyuncu öyle bir yüz ifadesi sergiler ki, tiyatroyu anlamamız imkânsız olur. Bunun için de pantomim tiyatrosunun kendisi kadar seyircisi de ilgi çekicidir. Pantomim performanslarımızın süresi 45 dakika olup, maksimum süresi 1 saattir. Çünkü insan beyninin eylemleri algılamak için zamanı vardır. 45 dakika yönetmenimiz için kabul edilebilir bir süre. Hatta bir pantomim performansımız vardı. Mehmed Fuzuli'nin “Leyli ve Mecnun” isimli büyük ölçekli eseri 26 dakika 17 saniye ile sergilendi. Bu pantomimin gücünü göstermektedir.

4. Gulgun ABBASBAYLI: Pantomimi avangart bir sanat olarak nitelendirmek mümkün müdür?

Elman RAFIYEV: Tüm tiyatro türleri benim için değerlidir. Çünkü her tiyatro türünün kendine has değerleri var, ama pantomimden farkı şu ki; pantomim tiyatrosunda söz yokken bu tiyatroya gelen tüm yabancı seyirciler beni anlıyor. Yani, pantomim bir tür avangart sanat türüdür. Çünkü pantomimin dil sınırı yoktur. Jest ve mimiklerin anlamı dünyanın her yerinde aynıdır. Pantomim avangart olduğu için dünyanın herhangi bir ülkesine gittiğimizde bizi anıyorlar.

5. Gulgun ABBASBAYLI: Pantomimin semiyolojiyle bir ilişkisi var mıdır?

Elman RAFIYEV: Kesinlikle, hayır. Bakhtiyar Khanizade'nin yazdığı "Davulcular" adlı bir eser var. İlk başta herkes bunun Azerbaycan için olduğunu düşünüyordu. Fransa'dan bir konduğumuz vardı. Gösteriye geldi, izledi ve her şeyi anladı. Mimik, jest, ses ve beden dili ile dramaturgiyi anladı. Sizce de bu bir mucize değil mi? 'Davulcular' eserini biz Moskova, Rusya'da oynadığımızda Pantomim Merkezi başkanı her şeyi anladığını, anlamakta hiçbir zorluk yaşamadığını belirtti. Halk davulun milli olduğunu kabul etmiyordu, Fransızlar, Hollandalılar nasıl anlayacak kaygısındaydılar sanırım. Bu noktada pantomimin gücünü, ya da sihrini mi desem unutmışlardı. Ama yüz ifadeleri ve jestler sayesinde anladılar. Bu da pantomimin semiyolojiyle kesinlikle, bir ilişkisinin olmadığını kanıtlamaktadır.

6. Gulgun ABBASBAYLI: Pantomim sırasında hangi paralinguistik (sözsüz iletişim unsurları) iletişim öğeleri kullanılır?

Elman RAFIYEV: Bir pantomim gösterisinde yaklaşık 2.000 farklı iletişim unsuru vardır. Oyuncunun bu hareketleri aklında tutması gerekir. Eğer pantomim tiyatrosunun oyuncusuysanız hem fiziksel hem de beden diline hazırlıklı olmalısınız. Pantomim gösterisinde klasik pantomim hareketlerini kullanmıyoruz. Fransa'dayken bize Marcel Marceau'nun yarattığı türün artık müzede olduğu söylendi. Çünkü zaman geliyor ve insanlar haklı olarak yeni bir tür, yeni bir sistem görmek istiyor. Ve böylece "modern" denilen yeni bir dans sistemi gelişti. Pantomim ve baleye bakalım. İkisi de sessiz. Aradaki fark, balenin bir dizi hareketlerden oluşması, pantomimin ise dramaturjiden doğan bir dizi eylem olmasıdır. Bu bizim farkımız. Sorunuza cevap olarak belirli bir sınırlama yapmadığımızı, her hareketi kullanmaya özen gösterdiğimizi söylemek isterim ama tiyatromuzda sözlü temsiller de var. Eylemlere dayalı sözlü kelime oyunları da vardır. Söz ve eylem birliği. Étienne Decroux bu tiyatrosunun kurucusuydu. Söz ve eylem birliğinden oluşan tiyatrosunun temellerini Étienne Decroux'un öğrencileri ile olan Marcel Marceau ve Jean-Louis Barro atmıştır. Ancak bu eylemleri halka sunan Marcel'dir. Bu yüzden pantomim denilince akla Marcel Marceau gelmektedir, Biz de böyle bir deney yaptık. Gösteriye Azerbaycan dilini bilmeyen iki Rus katıldı. Gösteriden sonra yanımıza geldiler ve şok olduklarını, muazzam bir şekilde etkilendiklerini ifade ettiler. Azerbaycan dilini bilmemelerine rağmen her şeyi anlamışlardı. Yine burada pantomimin gücünün altını çizebiliriz.

7. Gulgun ABBASBAYLI: Pandomimin tarihsel süreçte Türkler arasında ne zaman yaygınlaştı? Pandomimin öncülü olabilecek hangi sanat türleri Türkler tarafından geçmişte icra edilmiştir?

Elman RAFIYEV: 1999'da Ankara zaten pandomim sanatının farkındaydı. Ankara'da Uluslararası Ethos Tiyatro Festivali'nde sahne aldık. Bütün dünya bu festivale katıldı. Türkiye'nin her bölgesinden katılım oldu ve ilk kez orada "Leyli ile Mecnun"u oynadık. 2001 yılında Amsterdam'dan bir kişi bu performansını izlemiş ve bir ay sonra onları Amsterdam'a götüreceğim demiş. İstanbul'da, Trabzon'da, Ankara'da gösterilerimiz oldu. Ve bugün oraya gittiğimizde bizi seven ve her zaman bizimle iletişim halinde olmak isteyen arkadaşlarımız var. Çok teklifler geldi, ama maddi imkansızlıklar nedeniyle gidemedik ve pandemi başladı, planlarımız yarım kaldı. En çok festival yaptığımız yer Ankara'dır. Ankara'da düzenlenen Uluslararası Ethos Tiyatro Festivali'nin onur konuğu olduk. Geçenlerde bu festival tekrar yapılacaktı, ama maddi sebeplerden dolayı katılamadık. Serhan Sarıkaya o festivale katılmamız için çok uğraştı, sponsor bulmaya çalıştı, ama maalesef olmadı. Kısmet böyleymiş. Ama bir gün gideceğimize inanıyorum. Türkiye'de bizi çok iyi tanıyorlar. Hatta, Rafiz Mehdizade İstanbul'da bir pandomim stüdyosu açtı. Rafiz Mehdizade, Bakhtiyar Khanizade'nin öğrencisidir. İstanbul'da Türklerle birlikte pandomim yapmaktadır. Orada pandomim sanatını yaşatan tek Azerbaycanlı olarak onunla gurur duyuyorum.

8. Gulgun ABBASBAYLI: Son olarak 'Üç Çizgi' dergisi için temennilerinizi duymak isteriz.

Elman RAFIYEV: Dileğim, ekibinizin büyümesi, çalışmalarımızın sürdürülebilir olması, derginizin sayfa sayısının artması, tirajınızın, okuyucu sayınızın ve satış rakamlarının yüksek olmasıdır. Satışların yüksek olduğu dönemde ben de Türk sinemasında rol alırım inşallah ve bizzat siz Gülgün hanım gelip benimle orada röportaj yaparak yine beni gururlandırırınız. Dergi kapağında da benim resmim olur inşallah. Başarılarımız daim olsun.

İLİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR – PROF. DR. NESİB GÖYÜŞOV: 75

Prof. Dr. Vusala MUSALI

Kastamonu, Türkiye

tezkireshinas@gmail.com

“De ki! Hiç bilenlerle bilmeyenler eşit olur mu?”

Zümer Sûresi:9.

Eserleriyle kendi ismini bilim camiasına duyurmuş olan doğubilimci Prof. Dr. Nesib Göyüşov'un akademik yaşımını bir makaleye sığdırmak mümkün değildir. Onun eserlerini bilimsel açıdan değerlendirmek de biz öğrencilerinin haddi değildir. Amacımız, Hocamızın doğumunun 75. sene-i devriyesi münasebetiyle hayatı ve çalışmalarıyla ilgili bazı kesitleri arz etmektir.

Nesib Göyüşov 5 Eylül 1947 tarihinde Azerbaycan'ın Kelbecer ilçesinin Kilseli köyünde doğdu. İlk ve orta eğitimini Kelbecer'de aldı. 1965-1970 yılları arasında Bakü Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Fars dili ve edebiyatı bölümünde eğitim gördü. Fakülteden mezun olduktan hemen sonra Azerbaycan Bilimler Akademisi Elyazmaları Enstitüsünde göreve başladı. 1980-1987 yılları arasında Elyazmaları Enstitüsünün sekreteri, 1987-1992 yılları arasında Yazılı Abidelerin Kataloglaştırılması Bölümünün başkanı, 1993-2009 yılları arasında Fars Dilli Elyazmalarının Tetkiki Bölümünde araştırmacı, 2009-2015 yılları arasında Metinlerin Yayına Hazırlanması Bölümünün başkanı olarak çalıştı. 2015 yılından şimdiye kadar Fars Dilli Elyazmalarının Tetkiki Bölümünün başkanı görevini yürütmektedir. 1974-1976 ve 1984-1987 yıllarında ise İran'da resmî tercüman olarak çalışmıştır.

Nesib Göyüşov, 1981 yılında Tiflis Devlet Üniversitesinde “Azerbaycan ve Fars dillerinde ekvivalent sintaktik vahitler” başlıklı doktora tezini, 2009 yılında ise “Fuzûlî'nin sanat ve marifet dünyası” başlıklı post-doktora tezini savunmuştur. Kendisi 15 kitap ve 160'dan fazla akademik makalenin müellifidir. Türkiye, İran, Kuzey Kıbrıs ve Rusya'da gerçekleştirilen uluslararası sempozyumlara katılmıştır. Yurtdışında iki kitabı ve on beş makalesi neşredilmiştir.

2010 yılında Routledge yayınevi tarafından basılan “Sovyet Oryantalizm Araştırmaları Mirası” (Michal Kemper, Stephan Conermann. The Heritage of Soviet Orientalist Studies. London, 2010) adlı kitapta Nesib Göyüşov hakkında bilgi yer almıştır.

Nesib Göyüşov'un çalışmalarını birkaç bölümde tasnif etmek mümkündür. Şöyle ki Göyüşov, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Elyazmaları Enstitüsündeki Farsça elyazması eserlerin tasnifi ve kataloglarının hazırlanması ekibine başkanlık etmiştir. Göyüşov'un başkanlığında ve editörlüğünde Elyazmaları Enstitüsündeki Farsça eserlerin kataloğu yayımlanmıştır.

Göyüşov'un, yazma eserlerin tasnif ve katalog çalışmalarının yanı sıra irfan, tasavvuf sembolleri, tekke edebiyatı, Hurûflilik ve İslam medeniyeti üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Bu araştırmalarına örnek olarak “İslam ve sanat”, “İslam ve musiki”, “Tasavvuf: hakikat arayışı”, “Tasavvuf: tarikat sınağı”, “Tasavvuf: marifet çerağı”, “Tasavvuf: sanat ocağı” silsilesinden olan makaleleri gösterebiliriz. Araştırmacının Fuzûlî sanatı üzerine monografisi ve makaleleri de dikkat çekicidir. “Fuzûlî dünyası: harâbât”, “Fuzûlî dünyası: aşk ve marifet”, “Fuzûlî dünyası: sanat mucizesi”, “Fuzûlî dünyası: hakikat âşığı”, “Fuzûlî şiirinde bedii-remzî katlar”, “Fuzûlî sanatında remzî yorum katları”, “Fuzûlî sanatında yazı, hat ve tasvirle bağlantılı remzî yorumlar”, “Fuzûlî eserlerindeki tarihî, mitolojik ve poetik imgeler, dinî ve irfanî istilahlar”, “Fuzûlî sanatında kosmolojik anlamların bedii-arifane ifadesi”, “Fuzûlî sanatında tezatlı düzen ve ikili karşılaşma”, “Fuzûlî'nin remzi levhalarında gizli yorumlar” gibi makaleleri, Hocamızın Fuzûlî araştırmalarına katkı sağlamış olan çalışmalarının sadece bir kısmını teşkil etmektedir. “Hurûflilik nedir?”, “Kur'an'ın Hurûfi yorumu”, “Hurûfliğin kaynakları ve sembolleri”, “Hurûfliğin menşei ve esas talimi”, “Hurûfliğin mahiyeti ve remizleri” vs. gibi yayınları örneğinde Göyüşov, Hurûflilik ile ilgi de çok kıymetli araştırmalara imza atmıştır.

Nesib Göyüşov'un Nizâmî Gencevî mesnevileri üzerine incelemeleri de akademik içeriği açısından büyük bir önem taşımaktadır. Akademisyenin bu yöndeki faaliyetinin sonuçları, “Nizâmî'nin ideal arayışı”, “Nizâmî idealinin esas kaynakları ve çizgileri”, “Nizâmî ve klasik Şark poetikası”, “Nizâmî ve poetika”, “Nizâmî araştırmalarının muasır problemleri ve Nizâmî dünyası ile umumi tanışıklık (“Sırlar Hazinesi'nden İskendername'ye)”, “Nizâmî mirasına farklı yaklaşım” gibi makteleler aracılığıyla ilmî çevrelere sunulmuştur. Hocamızın, Nizâmî Gencevî Hamse'sindeki Minyatürleri ihtiva eden iki ciltlik “Kalemin Sihri” isimli kitabı 2021 yılında yayımlanmış olup, bu alandaki en önemli çalışmalardandır.

Göyüşov, Elyazmaları Enstitüsünde Metinlerin Yayına Hazırlanması Bölümüne başkanlık yaptığı sıralarda yazma eserlerin yayına hazırlanması aşamasında karşılaşılan problemler, özellikle telif hakları gibi konulara ışık tutacak çok değerli makaleler kaleme almıştır. Bu makalelere misal olarak “Yazılı abidelerin akademik tetkiki ve neşri problemi” ve “Klasik metnin tahlilinde semiyotik yaklaşım” başlıklı çalışmalarını zikredebiliriz.

Hocamızın yayımladığı makalelerin bir kısmı, doğumunun 70. senesi münasebetiyle “Keşkül” adı altında 2017 yılında neşredilmiştir. Bu çalışmalarla beraber Göyüşov çok sayıda Farsça kaynakları Azerbaycan Türkçesine kazandırmıştır.

Prof. Dr. Nesib Göyüşov'un kitab olaraq yayımlanmış çalışmalarını aşağıdakı şəkildə təsnif edə bilərik.

Nesib Göyüşov'un Monografi

Füzulinin sənət və mərifət dünyası. İran Beynəlxalq «Suruş» nəşriyyatı. 1997;

Təsəvvüf anlayışları və dərvişlik rəmzləri. Bakı: Tural-Ə, 2001;

Qur'an və irfan işığında. Bakı: İqtisad Universiteti. 2004;

Milli sənətin nəzəri təhlilinə giriş. Bakı: Nurlan. 2006;

Füzuli: Düşüncə və ruhun poetikası. Bakı: Nurlan. 2011.

Nesib Göyüşov'un katılları və editörlüğü ilə hazırlanmış kataloglar

Каталог персидских рукописей (Научное описание). I т. Под редакцией к.ф.н. Н. Дж. Геюшова. Издательство «Орняк» Института рукописей АН Азербайджана. Баку. 1994. 318 с.;

Каталог персидских рукописей (Научное описание), т. II. Составители: Н.Геюшев и Г.Наджафов. Баку: Элм. 2000 348 с.;

Fehrest-i-nosxəhayi-xətti-yi-farsi dər Ənstitutı-yi-nosəxi-xətti-yi-Akademi-yi-olumi-Azərbaycan.: Tehran. Mirase-fərhəngi. 1380/2001 154 s.

Farsçadan Azərbaycan Türkçesine Tərcümələri

Əbu Hamid əl-Qəzəli. Kimiyayi-səadət: ön söz, tərcümə, izah və şərhlər. Bakı: Şərq-Qərb. c.I-II. 2013 646s+ 687s.;

Ömər Xəyyam: yüz bir rübai (Giriş məqaləsi, filoloji tərcümə və redaktor). Bakı: Azərnəşr. 2011. 232s.;

Abdulla Nəsrəi. Quranda dünya-şünaslığın əsasları (Farsçadan tərcümə). Bakı: Qələm.2003. 238s;

Eynülqüzzat Həmədəni. Təmhidat (Ön söz, farsçadan Azərbaycan dilinə tərcümə və şərhlər). Bakı: Adiloğlu. 2006, 248 s.;

Bəyanül-elm. Seyyid Yəhya Bakuvi (filoloji tərcümə, izah və şərh) / Seyyid Yəhya əl-Bakuvi. Risalələr II (Nəzm əsərləri). Bakı: Qafqaz Araşdırmalar İnstitutu. 2014.;

Seyyid Yəhya əl-Bakuvi. Risalələr I (Nəsr əsərləri), II (Nəzm əsərləri). Bakı: Qafqaz Araşdırmalar İnstitutu. 2014;

Ömər Xəyyam. Rübailər. Ön söz, farsca mətnin trasliterasiyası, filoloji tərcümə və elmi redaktə. Türkiyə: DORA Basım-yayın Dağıtım LTD. Bursa. 2014. 493s.;

Camal Xəlil Şirvani Nüzhətül-məcalis. (X-XIII əsrlərdə farsca yazılmış rübailər toplusu). Ön söz, filoloji tərcümə və şərhlər). Bakı: TEAS Press Nəşriyat Evi. 2016 .488s.;

Şəbüstəri. "Gülşəni-raz". Şəmsəddin Lahici. "Məfatihül-icaz fi Şərhi-Gülşəni-raz".(Giriş, tərcümə, izahlar və şərhlər). I-II Kitab Bakı: Adiloğlu. 2008, 408 s. + 384 s.

Diğər Kitapları

Xalq təbabətinin izi ilə. Bakı, Azərnəşr, 1986, 107 s.

Xalq təbabəti xəzinəsindən.(ön söz, tərcümə, tərtib izah və şərhlər)., Bakı, Azərnəşr, 1992, s.224

Axund Turab Axundzadə. İslamın təfriqə səbəbləri. (Mətnin transliterasiyası, ön söz, lüğət: N. Göyüşov və M. Babaşov). Bakı: Azərnəşr. 1993. 103 s.

Məhəmməd Füzuli. Hədiqətüs-süəda. Bakı: Gənclik. 1993.368 s.

Qələmin sehri (Nizami "Xəmsə"sindən seçilmiş miniatürlər). Beynəlxalq Nizami Gəncəvi Mərkəzi. c.1. İstanbul. 2021; c.2. İstanbul. 2021. Boyut Yayım Grubu/Öneş Media. c.1. 276s; c.2. 432s.

Sonuç olaraq, akademiye gelen herkes araştırma yapar, makale, bildiri ve kitap yayımlar. Fakat işini şerefle ve hakkıyla yerine getirmek herkese nasip olmaz. Özellikle bir kurumda idari görev taşıyanların birçoğu kurumdaki sıkıntıları dile getirmemeye çalışır, konjonktüre göre davranmaya çaba gösterirler. Nesib Göyüşov, "Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır!" ve "En büyük cihad, zalimin karşısına geçip: Sen 'haksızsın' demektir." hadislerini kendisi için şiar ederek, gerçek bilim adamı vasfını kazanmış ve başkanlık yaptığı bölümdeki gençleri korumuş, akademiye kazandırmaya çalışmıştır. Evet, Göyüşov biz gençlerin Hızır'ı, doğru yol göstereni olmuştur.

Hocamıza Cenab-ı Hak'tan uzun ömür, sağlıklı yıllar diliyor ve nice güzel eserlere imza atmasını arzu ediyoruz. Elimizi hiç bırakmayın, Hocam.

AZERBAIJAN BAKLAVASI

Simuzar ALIZADA

İstanbul, Türkiye

İnstagram: Azerbaijan_kitchen_in_istanbul

Bu baklava, Azerbaycan, Türkiye, Güney Asya, Ortadoğu ve Balkanlar mutfaklarında önemli bir hamur işidir. İnce hamurların arasına ceviz, fındık ve badem eklenerek hazırlanır. Azerbaycan'da daha çok ceviz içi ile yapılır.

Hazırlanması:

Hamuru için: 1 kg un, 3 yumurta, 250 gr tereyağı, 1 yemek kaşığı(yk) süt, 2 yk ekşi krema, 1 çay kaşığı (çk) kuru maya, Tuz. İçi için: Ceviz veya badem tanelerinin kabuklarını soyup fındık öğütücünden geçiriyoruz(İçini badem taneleri ile de yapabilirsiniz). 1 kg ceviz içi, 1 kg pudra şekeri, 1/3 çay kaşığı Kakule. Yağlamak için: 400 - 450 gr tereyağı. Şerbeti için: 2. pudra şekeri 1. Su. Yüzeyi için: 2 yumurta sarısı. Badem içi (fındık veya ceviz içi ekleyebilirsiniz) Hamuru

hazırlayalım. Sütü bir kaba alıp ısıtın. Yağı eritiyoruz. Mayayı ılık suda karıştırın ve 5-10 dakika köpürmesine izin verin. Unun ortasına yumurta, maya, süt, sıvı yağ, ekşi krema ve tuzu ekliyoruz. Yumuşak hamur yoğuruyoruz. Hamurun üzerine naylon koyup havlu serip battaniyeye sarıp 2 saat mayalanmaya bırakıyoruz. Dolguyu hazırlıyoruz. Cevizleri tavada kavurup kabuğunu temizledikten sonra fındık tütme makinesinden geçiriyoruz. Öğütülmüş cevizleri pudra şekeri ve kakule ile karıştırıyoruz. Üstlerini yağlamak için tereyağını eritin. Şurubu hazırlıyoruz. Tencereye su ve pudra şekerini ekleyip 2-3 dakika kaynatıp kaynamaya başlayınca ocaktan alın. Yumurta sarısını bir kâseye kırın ve yüzünüze uygulamak için çırpın. Yüzeyi için badem çekirdeğini temizliyoruz.

Bakınız: Badem çekirdeklerinin temizlenmesi Hamur 2 saat pişirilir. Hamuru her tepsi için 12 parçaya bölüyoruz. İki büyük kütüğü ve gerisini küçük kütükler halinde kestik. En üste (biraz) un serpin. Tavayı yağlayın ve hamuru yayın. Üzerine sıvı yağ döküp yağlıyoruz. Her kata 1 su bardağı iç harcı serpiyoruz. Üstünü tekrar yayıp yağlıyoruz. Bu şekilde tüm katmanları hazırlıyoruz. Son katı da koyduktan sonra kenarlarını güzelce yapıyoruz. Hamuru eşkenar dörtgen şeklinde kesiyoruz. Yarım saat bekletiyoruz. Daha sonra ortasına yumurta ve badem çekirdeklerini ekliyoruz.

180 derece ısıtılmış fırında üzeri hafif kızarana kadar pişiriyoruz. Sonra çıkarıp yağlıyoruz. Dereceyi 150 dereceye ayarladık. Yüzü tamamen kızarana kadar çıkarıp şurubu döküyoruz. Her iki durumda da bıçakla kesilen yerlere gidiyoruz ki hem yağ hem de şerbet iyice dağılsın. Şerbeti döktükten sonra 3-5 dakika ocakta bekletip çıkarın. Baklavalara ılıyınca teker teker tavadan alıp başka bir düz tabağa alıyoruz.

Not: Baklavanın yüzeyinin parlak ve güzel olmasını istiyorsanız 3 yemek kaşığı baklava şerbetinden 1 tatlı kaşığı balla eritip sıcak baklavanın üzerine fırça yardımıyla sürün.

SANAYİ ŞEHİRİ- SUMGAYIT

Abdullah MUSTAFALI

Eskişehir, Türkiye

mustafaliabdullah@gmail.com

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'den 20 km aralıktaki olan Sumgayıt şehri 1938 senesinde Sovetler zamanı kurulmasına rağmen, şehir statüsünü 1950 yılında almıştır. Şehrin güzölçeği 143 km, iklimi ise subtropikaldır. Sumgayıt şehrinde ortalama 350 bin kişi nüfus etmektedir. Sumgayıt şehri Bakü ve Gence den sonra büyüklüğüne, yani güzölçümüne göre 3-cü, nüfus sayısına göre ise 2-cidir.

Kısaca, şehrin tarihine değinmek gerekirse: ticaret yollarının geçtiği küçük bir köyün bulunduğu yerde geliştiğini söylemek mümkündür. Şehrin temel dayanağı, inşaatı 1939 yılında başlanan petrokimya sanayi tesisleriydi. 1941'de şehrin inşaatı kesintiye uğradı ve ancak 1944'te "Büyük Vatan Savaşı"nın sonunda yeniden

başladı. Kısa bir süre içinde, 1950'de Sumgayıt, tüm Azerbaycan'ın en büyük sanayi şehri olarak şekillendi. Bu şehir, Hazar'ın çöl kıyısında neredeyse sıfırdan yaratılmış yeni bir sosyalist şehirdir.

Şehrin temel gücü ve ekonomisi sanayiye bağlıdır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Sumgayıt, Bakü'den sonra Azerbaycan'ın ikinci büyük sanayi merkezi oldu. Azerpipeline, Azeraluminium, Sumgayıt Alüminyum, Sumgayıt Süperfosfat, cam üreticisi Khazar O.Ş., Sumgayıt Örme Fabrikası ve birçoğu özelleştirilen Sumgayıt Kompresörler, şehirde faaliyet gösteren en büyük firmalardan oldular.

Bu şehirde sadece bir tane üniversite var ki, adı da şehrin adını taşıyor ve ortalama 4 bin öğrencisi vardır. Şehirde yeterince güzel mimari yapılar bulunmaktadır. Bunlardan en popülerleri güvercin heykeli ki, bu da şehrin simgesi sayılmaktadır.

Sumgayıt'ta Şehir Tarihi Müzesi, Azerbaycan'ın tek su kukla tiyatrosu olmak üzere beş tiyatro, 18 sinema, 8 kültür evi, 16 kulüp, 29 kütüphane faaliyet göstermektedir. Şehirde 2010 yılında kurulmuş futbol takımı mevcuttur. 16000 bin kişiye ev sahipliği yapan Mehdi Hüseyinzada stadyumunda maçlarını yapan Sumgayıt futbol kulübü hep yetenekli genç oyuncular yetiştirmekle ünlüdür.

Genel olarak şehir sadece sanayi şehri değil aynı zamanda gençler şehri gibide tanınmaktadır. Bunun sebebi ise şehirde nüfus yüzdeciliğinin büyük kısmı genç nüfus olmasıdır.

Dernek Faaliyetleri

5 Ekim tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde "Güney Azerbaycan'da Özgürlük, Adalet ve Milli Hükümet" konusyla son dönemlerde yaşananlar konuşuldu.

8 Ekim tarihinde Gençlik Kolları tarafından Cumartesi toplantıları kapsamında Sara Rajabli'nin katılımıyla "Sosyal Girişimcilik" konusunda seminer düzenlendi.

9 Ekim tarihinde Tepebaşı Belediye Başkanımız Sayın Ahmet Ataç'ın katılımıyla Azerbaycanlı Öğrencilerimizle tanışma kahvaltılı toplantısı düzenledik.

12 Ekim tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Uzman Kimya Mühendisi Sakhavat Dadaşov "Kaliteli Üniversite Hayatı" konusunda sunum yaptı.

15 Ekim tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Başkanı Uzm. Ecz. Cavid Aydın Azaflı Sosyal Yardım ve Kültür Derneği Başkanı Av. Arzumana Azaflı bey'i ziyaret etti.

19 Ekim tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Başkan Yardımcısı Sirac Yağuboğlu "Azerbaycan'ın Bağımsızlık Süreci"ni anlattı.

21 Ekim tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği olarak Wimbledon Language Academy ile indirim protokolü imzaladık.

22 Ekim tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Gençlik Kolları tarafından Çifteler Sakarbaşı'na gezi ve piknik düzenlendi.

Dernek Faaliyetleri

26 Ekim tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Mübariz Arefi ve Hafis Arefi "Dijital Dünyada Para Kazanma Sanatı" konusunda sunum yaptılar.

30 Ekim tarihinde Taşbaşı Kültür Merkezi Kırmızı salonda "Kurtuluşun Delisiyim" diyen, Azerbaycan Halk Ozanı Araz Elses konseri düzenlendi.

2 Kasım tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde TÜGIAD Başkanı Serkan Can Zengin "21. Yüzyıl Becerileri" konusunda sunum yaptı.

9 Kasım tarihinde Taşbaşı Kültür Merkezi Kırmızı salonda Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği olarak Zafer Bayramı ve Bayrak Günü nedeniyle program düzenlendi.

16 Kasım tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Anadolu Üniversitesi Öğretim Görevlisi Zeynel Abidin Latif "Türkmeneli - Ora Vetendir" konusunda sunum yaptı.

23 Kasım tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde AstroMah Astroloji Akademiden Mahizer Bilgetecan "Astrolojik Olarak 2023" konusunda sunum yaptı.

26 Kasım tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Üst Kurul Delegelerimiz ve Kadın Kolları Başkanımız TADEF 6. Olağan Genel Kuruluna katıldılar.

26 Kasım tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği, Eskişehir Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve Bakü'de faaliyet gösteren Gençlerin Tohfesi İltisami Birliği işbirliğinde "Türk'ün Şanlı Zaferi" isimli program düzenlendi.

Dernek Faaliyetleri

30 Kasım tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Eskişehir Gençlik Hizmetleri Müdürü Sayın Hasan Kalın "Gezelim, Görelim, Gençlik" konusunda sunum yaptı.

4 Aralık tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Kadın Kolları Başkanı Fidan Huseynova Azerbaycanlı hanımlarımızla toplantı yaptı.

7 Aralık tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde EsOGÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. Bilge Kağan Şakacı "İsmail Gaspiralı'nın Darürrahat Müslümanları Eseri ve Ütopik Eğilimler" üzerine konuşma yaptı.

14 Aralık tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Opera Sanatçısı ve Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Kadın Kolları Başkanı Fidan Huseynova "Azerbaycan Müzik Sanatı" konusunda sunum yaptı.

Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Gençlik Kolları tarafından Turan Bilgi Yarışması Nasreddin Tusi oturumu düzenlendi.

21 Aralık tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Anadolu Üniversitesi Doktora Öğrencisi Memmedhan Memmedhanlı katılımcılara "Zirvedeki Sen" konusunda sunum yaptı.

28 Aralık tarihinde Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği Gençlik Kolları tarafından Karabağ'da yapılan kaçak maden işletmeciliği ve ekoloji terörü ile ilgili protesto düzenlendi.

28 Aralık tarihinde yapılan Çarşamba sohbetimizde Araştırmacı Yazar Dilgam Ahmed "Kadim Türk Yurdu - İrevan" konusunda sunum yaptı.

GTV Logistics

ADVANCED SOLUTIONS

HAVA

GEMİ

KARA

FORWARDING

Hizmetleri

+90 212 638 37 68

info@gtvlogistics.com

Mimar Hayrettin Mah. Balipaşa Yokuşu Tuna Han No:20/A • 34126, Fatih/Istanbul

**TÜRKİYE'NİN AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM VEREN
EN BÜYÜK DEVLET ÜNİVERSİTESİ**
AZERBAYCAN PROGRAMI

SİZİ BEKLİYOR!

BULUNDUĞUNUZ ÜLKEDEN SINAVLARA GİREREK
ANADOLU ÜNİVERSİTESİNDEN MEZUN OLABİLİRSİNİZ

globalcampus.anadolu.edu.tr

